¶ Roberti Whittintoni Lichfeldiēsis grā-matices magistri & prothouatis Anglie in florentissima Oxonienli achademia laureati de octo partibus orationis.

¶ Roberti whittintoni distichon.

Grammatice sautrix reliquas dat adire sorores.
Pegasidum pulses hac sine sero fores.

¶ Facūdissimi remacli florentis herastichō.

Gramaticen quisquis magnam aspernaris auenam.
Nec cupis e tanto gramine principium.
Lege itidem pauli reliquas postpone sorores.
Quas tibi muemosines sancta propago dedit.
Prima trahit partus primordia diua loquendi.
Ad socialeq huius ianua prima patet.

De octo partibus orationis.

GRammatica sciētia est cōgrue loqui recteq; scribere docens vsu ratione autoritateq; comitans.

¶ Grammatica dicitur a gramma grece quod latine dicitur littera: et ycā quasi scientia de litteris.

¶ Grāmatice partes sunt quatuor. Littera/syllaba/dictio ⁊ oratio. Cuius sensus sic accipiēdus est/q; prima pars grammatice sit de lr̄a/secunda de syllaba/tertia de dictione/quarta de oratione.

¶ Littera est minima pars vocis cōposite ex litteris que scribi potest individua

¶ Uox est aer ictus ad vocalem arteriam auribus accidens.

Uox dicitur a boo/as. mutata b/in v/⁊ vltima o/in x//versa.

Uox est duplex articulata et inarticulata.

Uox articulata est que ab aliquo mētis sensu proficiscitur: vt petrus gemitus.

Uox inarticulata est que a nullo mentis sensu proficiscitur: vt sonitus coax.

Uox articulata est duplex. litterata ⁊ illiterata.

Litterata vox ⁊ articulata est illa q̄ ab aliquo mētis sensu ꝓfecta scribi pōt: vt petrus. Illiterata vox ⁊ articulata est illa que ab aliquo mētis sensu profecta scribi non potest: vt gemitus.

¶ Uox inarticulata similiter est duplex. Litterata et illiterata.

¶ Litterata vox ⁊ inarticulata est illa que a nullo mētis affectu ꝓfecta scribi potest vt coax/cra.

¶ Illitterata vox ⁊ inarticulata est illa que a nullo mentis affectu profecta scribi non potest: vt tumultus.

Litterata ōr a litura vel a legendo quasi legitera: q; legendi iter prebet.

¶ Litteris accidunt tria. Nomē quas appellātur. Figura quas depinguntur. Potestas qua valent.

¶ Littere in hac distant ab elimētis q; elementa ꝓprie sunt ipse lr̄arū pronunciationes/littere vero figure sed confunduntur.

¶ Xe sunt in alphabeto due ⁊ viginti/a/b/c/d/e/f/g/h/i/k/l/m/n/o/p/q/r/s/t/v/x y/z. Ex his quinq; sūt vocales/a/e/i/o/⁊ u/. Uocales ideo dicte: q; plenā per se vocem facīūt: y/vocalis greca est ⁊ in grecis (nō aūt latinis) scribit dictionib⁹: vt tytyrus. Ceteras cōsonātes appellamus: quasi cū vocalibus sonātes. Sunt aūt sedecim/b/c/d/k/g/k/l/m/n/ꝑ/p/q/r/s/t/x. h/ nō est littera sed aspirationis nota.

¶ Consonantes diuiduntur in mutas et semiuocales.

¶ Mute sunt nouem/b/c/d/k/g/k/p/q/t.

Mute aūt ideo dicte: q; respectu aliarum litterarū parum sonant.

Semiuocales sunt septem/l/m/n/r/s/x/z.

Ideo dicte semiuocales: q; plenam vocem non habent.

Ex his due sunt liquide l/et/r/aliqñ eiā m/n/⁊ s/. Quas ideo liquidas appellam⁹/ q; post mutas posite facīūt precedentē syllabā breuem esse cōmunē: vt pharetra media longa: et pharetra media breui.

¶ Diphtongus est cōglutinatio duarū vocaliū vim suā seruantiū in eadē syllaba Diphtōgi sunt quinq; ae/oe/au/⁊ eu/⁊ ei. Harū due scribūtur ⁊ nō proferūtur ae et oe. au/eu/et ei. scribūtur ⁊ proferunt: vt audio/euge/⁊ hei. Virg. Hei michi q̄lis eram. ¶ Syll'a est vox litteralis q̄ sub vno accētu ⁊ vno spū indistanter ꝓfertur.

¶ Accidunt syllabe quatuor. Tenor/spiritus/tempus/et nūerus litterarum.

¶ Tenores. i. accentus sunt tres. Acutus grauis et circumflexus.

¶ Spiritus duo sunt: asper et leuis.

¶ Tempora tria. Breue/longum/⁊ commune.

¶ Numerus: q; syllaba constare potest ab vna ad sex litteras: vt a/ab/abs/stra/ trans/stirps.

¶ Dictio est minima pars dictiōis constructe. i. in ordine posite/pars autē quātum ad totum intellectum.

¶ Oratio est ordinatio dictionū cōgruā perfectamq; sententiam demonstrans.

¶ Oratio est duplex. Grāmatica q̄ constat ex nomine et verbo. Et rhetorica que cōstat ex sex partibus: hoc est exordio/narratione/diuisione/confirmatiōe/confutatione et conclusione.

De nominibus.

Pars oratiōis est vox indicās mētis ꝯceptum.

¶ Partes oratiōis sunt octo. Nomē/pnomē/verbū/participiū/aduerbiū/coniūctio/prepositio ⁊ interiectio. Ex his octo quatuor partes declinātur nomen pronomen et participium cum casu/verbū per tēpora et modos Reliquę sunt indeclinabiles.

¶ Nomen est pars orationis cū casum corpus aut rem proprie cōmuniter ve significans.

¶ Nomen dicitur quasi notamen q hoc notemus vniuscuiusq qualitatem.

¶ Nomen est triplex. Substantiuum/adiectiuum/⁊ relatiuum.

Substantiuū est quod in oratione per se subsistere potest: ⁊ vnico vel duob⁹ articulis ad summum inflectitur: vt hic magister/hic et hec sacerdos.

¶ Substātiuū est duplex. Proprium ⁊ appellatiuum.

Propriū est quod rē singularē ⁊ nō cōmunē significat: vt petrus/roma/tybris.

Propriū nomē est quadruplex. Pronomen/nomen/cognomen/⁊ agnomen.

¶ Pronomen est quo vsi sunt Romani ⁊ Sabini reuerentie vel amicitie causa: vt Quintus/Allus/Titus.

Nomen pronomen est qđ primo alicui rei inditur: vt andreas.

Cognomen est cognationis nomen: vt Scipio.

¶ Agnomen est quod alicui ab euētu imponitur: vt Romanus/Affricanus.

¶ Nomē proprie propriū natura sua caret plurali: vt patet in hoc versu.

Propria deficiunt plurali significanter.

¶ Quatuor tñ modis propria nomia pluraliter declinari possunt. Primo modo causa euētus: vt qñ euenit plures eodē nomine appellari: vt duo fuerūt Plinij maior et minor. Secūdo partitionis gratia: vt Galliarū altera superior/altera citerior Tertio autorū vsu. Marcialis enī scripsit. Sūt mecenates/sunt flacci/suntq⁹ marones. Quarto opiniōis causa: vt in illo virgiliano. Quid tantum oceano properant se tingere soles. Opinionē vulgi imitatus est qui vnoquoq⁹ die nonum solē oriri opinabantur.

Propria plurali quandoq⁹ petunt variari
Euentus causa vel cum partitio detur
Usus et autorum vel opinio cum varietur.

¶ Appellatiuū est cui⁹ significatū naturaliter cōe ē multor: vt homo/leo/arbor.

¶ Appellatiuū est multiplex. Corporale quod corpus significat: vt homo/lapis.

Incorporale quod corpus non significat: vt anima virtus.

¶ Omonimum. id est equinocum est quod non significatione sed voce conuenit: vt canis cancer.

¶ Simonimū est qđ nō voce sed significatione conuenit: vt ensis/mucro/gladius.

¶ Ad aliq̄d dictū est cui⁹ significatū ad aliq̄d dependet: vt dñs/seru⁹/pater/fili⁹.

¶ Nomen quasi ad aliq̄d dictū partim significat dependentiam: sed tñ posito eo non ponitur illud ad quod dependet: vt nox pies dexter siniſter.

Gentile est quod gentem significat: vt grecus/italus.

¶ Patriū est quod a patria sumitur: vt romanus romana.

Interrogatiuū est quod interrogatione profertur: vt quis.

Infinitū est quod incertum significat: vt quisquis/quicunq⁹.

¶ Collectiuū est quod in singulari multitudinem significat: vt populus.

Dimmutiuū seu distributiuū est qđ a duob⁹ vel pluribus ad singulos relationem habet: vt uterq⁹/alter/alteruter/quisquis/omnis/singuli.

¶ Partituū est qđ partitionē significat: vt quidam/vllus/aliquis.

Generale est quod in diuersas species diuidi potest: vt animal arbor.

¶ Speciale est qđ altera pars diuisionis a genere est: vt equus/laurus/pirus.

Factitiū est qđ a sonorū proprietate factū est: vt turtur/grus/tintinabulum.

¶ Absolutum est quod per se intelligi potest: vt deus/ratio.

Temporale est quod tempus significat: vt mensis annus.

¶ Locale est quod locum vel spacium significat: vt propinquus/longinquus.

¶ Greculum est qđ totū grece est declinationis: vt pan' panos/calipso calipsus.
¶ Latinulum est qđ totum in latinā regulam cōuersum est: vt pollux pollucis.
¶ Notum: quod in greca latinaq; forma est: vt achilles.
¶ Numerale est qđ numerum significat: vt vnus/duo.
¶ Numerale est quintuplex. Cardinale/ordinale/dispartitiuū/pōderale/ꝫ multiplicatiuum.
¶ Nomē nūerale cardinale est qđ solū nūerū sigt: vt vn⁹/duo/tres/decē/octodeci duo de viginti/decē ꝫ octo/nouēdeci/vñ viginti: vel decē ꝫ nouē/viginti/centum mille/duo millia/tria millia: ꝫ referūtur p quot: vt habeo decē talēta quot tu.
¶ Numerale ordinale est qđ preter nūerū sigt etiā ordinē: vt prim⁹/secūdus/tertius/vigesimus/vel vicesimus/trigesimus/vel triceſimus/cēteſim⁹/mileſimus ꝫ similia: ꝫ referunt per quotus: vt sum primus in classe mea: quotus tu in tua.
¶ Nūerale dispartitiuū est qđ preter numerū sigt etiā partitionē seu diuisionem vt singuli/bini/terni/quaterni/quini/vicini/cēteni/milleni. Et referūtur p quoteni: vt per vibem terni insistimus quoteni vos.
¶ Ista nota dispartitiua (vt vult priscianus) solū pluraliter declinātur: vt in plurali nominatiuo singuli/e/a. quoteni/e/a.
¶ Ponitur interdum bina p duo/terna p tria. ꝫ cē quotienscūq; substātiua quib⁹ signātur declinā'ur tantū in pl': vt binas/ternas/denas lras: nam duas/tres/decem non licet dicere poete: tñ cū aliis substātiuis vsurpant. Virgilius. Bina manu lato crispās hastilia ferro. Excipitur secūdum Uallā pondo: mā habem⁹ dicere duo pondo: et millia pondo argenti.
¶ Nūerale ponderale est qđ preter nūerū sigt etiā quātitatē ponderis vel mensure: vt simplus/duplus/quadruplus/vigecuplus/cētuplus/millecuplus. Et referuntur per quotuplus: vt egyptus reddit triticum centuplū quotuplum nō reddit Italia.
¶ Numerale multiplicatiuū siue diuisum forme est quod preter numerū multiplicationē forme sigt: vt simplex/duplex/triplex/quadruplex/nonuplex/decuplex vigecuplex/centuplex/ꝫ millecuplex: referunt per quotuplex: vt habeo vestē triplicem quotuplicem tu non habes.
¶ Hec nota diuisiua forme ponūtur aliquādo pro primitiuis ꝫ ppria qñ iūgūtur propriis nominibus plurali carentibus: vt triplex fumus domo egreditur.
¶ Ea nota dicūtur numeralia quibus vtimur in nūerando: vt vnus/duo/tres/singuli/bini/terni. ꝫ nūeralia aduerbia: vt semel/bis/ter/quater: atq; alia huiusmodi in' q̄bus notandū est q̄ in compositis citra viginti si copula interceſſerit maior nūerus semp precedet: vt decē ꝫ septē decē et octo. Si aūt ꝫ nulla intercedat copula minor nūer⁹ sp precedet: vt septēdecim/octodecim. Supra viginti aūt vsq; ad centū vt maximus est quisq; nūerus ita in primo loco ponetur: vt viginti vn⁹ viginti duo/viginti tres. Sed cū copula intercedat is nūerus preponetur qui minor est vt vn⁹ et viginti/duo ꝫ viginti. ꝫ cē. vt Cicero. Plato vno ꝫ octogesimo anno scribēs est mortuus. Item Leontinus gorgias centū et septem compleuit annos ex quibus Ciceronis verbis manifeste colligitur ante centum preponi nūerum minorē post centū vero postponi. Eodem modo loquimur supra viginti milia vsq; ad centū milia: vt milites nostri ſex: et viginti milia erant vel milites nostri erant viginti sed milia ad milites nostri erāt vicies ſexies mile vel militū nobis erāt viginti ſex milia. Etenim hec nomina dum copula carēt composita vidē tur: vt vndecim/duodecim/septēdecim/viginti vnus/viginti duo ꝫ similia quem admodum illa vnde viginti quasi vno dempto de viginti et ſignificat decē ꝫ nouem.
¶ Sunt preteria nūeralia: vnarius/binar⁹/ternarius/vicenarius ꝫ similia que denotant nō multiplicationem sui sed numerum aliarum rerum que nō nominā tur: vt lapis cētenarius non q̄ centuplus sit sed centū librarū/homo centenarius non q̄ sit centum geminus sed quia habet centum annos.
¶ Alia sunt q̄ significāt numerum annoꝝ: vt biennis/triennis/quadriennis/quinquennis/ſexēnis/ſeptennis/octennis/nouennis/decennis ꝫ vt quidam volūt addūtur his vniennis/vndecennis et duodecennis.
¶ Reliqua p quorundā iudicio non sunt in vsu et referuntur per quotennis non sum decennis quotennis tu. A predictis fiunt substantiua/biennium/triennium/

quadriēnium/quinquēnium/sexennīū/septēnīū/octennīū/nouēnium/decēnium. Similiter dicimus bimus trimus/quadrimus. Itē annicul⁹/bimul⁹/trimul⁹ quadrimulus. Quēadmodū dicēdū est de noib⁹ ita dicēdū est de aduerbijs vt semel bis/ter/quater/quinquies/sexies. ꝛc. vigeties/trigeties/quadrigeties/quinquageties. sexageties/septuageties/octoageties/nonageties: ꝑ quibus dicimus vicies tricies/quadragies/quinquagies/sexagies/septuagies/octuagies/nonagies/centies/ducēties/millies ꝛ reterūtur per quotiens: vt ter legi virgilium quotiēs tu.

¶ Adiectiuū est qō per se subsistere nō potest nisi positū in neutro genere substātiuato et per tres voces seu articulos variatur: vt bonus/bona/bonum. hic ꝛ hec et hoc felix.

¶ Adiectiuoꝝ tres sunt species alia sunt pura declinatiōe constructione ꝛ significatione: vt albus/alba/album. hic hec hoc felix.

¶ Alia sunt adiectiua significatiōe et substantiua declinatione ꝛ cōstructione: vt patet in his versibus.

Degener et pauper diues solspes locuples pos
Impos hebes compos ceres inquies atqꝝ superstes
Uber dis ales iungas his a pede nata.

¶ Alia sunt adiectiua declinatione ꝛ substantiua significatione et ꝯstructione: vt partitiua distributiua interrogatiua ꝛ infinita partitiue posita q̄ aliter sumpta sꝝ adherent substantiuis: vt qs homo/qs hoim: quidā cuius/quidam cuium.

¶ Itē adiectiuoꝝ quedam sunt qualitatiua quedem quantatiua.

Qualitatiuū est quod qualitatem significat: vt bonus malus.

Quantitatiuū est qō quantitatem significat: vt magnus longus.

¶ Adiectiuoꝝ que significāt quātitatē alia significāt quantitatem cōtinuam: vt magnus lōgus. ꝛc. alia discretam. Ex his que significant quantitatē discretā alia significat quantitatē discretam; absolutā: vt vnus/duo/tres/: vnari⁹/biennis. ꝛc. Alia significāt quātitatem discretam ordinalem: vt primus/secūdus. ꝛc. Alia significāt quātitatē discretā distributiuā vel dispartitiuā vt bini terni. Alia significant quantitatē discretā ponderalē: vt simplus/duplus. ꝛc. Alia significant quātitatē discretam multiplicatiuam forme: vt simplex/duplex. ꝛc.

¶ Relatiuum est quod rem ante dictam refert.

Relatiuū est duplex substantie ꝛ accidentis.

Relatiuū substantie est quod antecedens substantiuū refert.

Sunt aūt relatiua substantie tredecim vt patet in his versibus.

Qui que quod suus ipse sui sic alteris idem
Ille alius reliquus simul ambo cetera vterqꝝ.

¶ Relatiuum substantie est duplex identitatis et diuersitatis.

Relatiuū substantie identitatis est illud qō idem cū suo refert antecedente.

Sunt aūt relatiua substātie identitatis nouem: qui/que/quod/is/suus/ipse/sui/ille/idem/ambo/ꝛ vterqꝝ.

¶ Relatiuū substātie idētitatis est duplex. Reciprocum ꝛ non reciprocum.

Reciprocū relatiuū est qō in se sui significationē reflectit: vt Cato defendit se.

¶ Sunt autem relatiua reciproca duo sui ꝛ suus.

¶ Non reciprocū relatiuū est qō in se sui significationē non reflectit: vt Cato defendit illum.

¶ Sunt aūt non reciproca relatiua quinqꝝ: qui/que/quod/is/ipse/ille/ꝛ idem.

¶ Relatiuū substātie diuersitatis est illud qō diuersa a suo refert antecedēte: vt alius legit doctorem alius scribit.

¶ Sunt aūt relatiua substantie diuersitatis quatuor: alius/alter/reliquus. ꝛc.

¶ Relatiuū accidentis est illud qō antecedēs adiectiuū refert: vt ego sum albus qualis es tu. Sunt aūt relatiua accidentis decē vt patet in his versibus.

Quot qualis quātus quotuplex quotus atqꝝ quoteni
Et quotuplus cuius cuias his coniuge quotennis.

De nominibus.

¶ Qualis est relatiuū accidētis qualitatiuū qr qualitatē significat cui respōdēt noīa adiectiua eandem qualitatem sīgnīa: vt iustus qualis cesar. Ad hanc speciem reducitur cuiusmodi.

¶ Quantus est relatiuū quantitatiuū qr quantitatē significat: cui respōdēt noīa adiectiua eandem quātitatē significātia: vt sum longus quantus tu.

¶ Quot est relatiuū nūerale absolum: qr quantitatem discretem numeralē absolutam significat: cui respondent noīa numeralia cardinalia: vt natus sum annos sedecim quot tu.

¶ Quotus est relatiuū ordinale qr quantitatē discretā ordinalē sīgt: cui respondent noīa ordinalia: vt primus sum in classe mea quotus tu in tua.

¶ Quotē est relatiuū diuisiuū siue dispartituū qr quantitatē in pares numeros diuisam significat: cui respondent nomina diuisiua siue dispartitiua: vt ini bini quotem vos.

¶ Quotennis est relatiuū annale: qr quantitatē discretam annorū significat: cui respōdent noīa numeralia vel ex numeralibus ⁊ anno composita: vt sum decēnis vel decem annorum quotennis tu.

¶ Quotuplus est relatiuū ponderale: qr qualitatē discretā ponderis vel mēsure significat: cui respondent noīa ponderalia: vt egiptus reddit triticuz centuplum quotuplum non reddit italia.

¶ Quotuplex est relatiuū diuisiuū seu multiplicatiuū forme qr diuisionē seu multiplicationē forme significat: cui respōdent noīa multiplicitatē significātia: vt habeo duplicem vestem quotuplicem tu non habes.

¶ Cuius est relatiuū possessiuū qr possessorē significat: cui respondēt noīa vel pronoīa possessiua vel gtūs ꝓpriorū ꝗbus subst antinorum: vt hic eques est patrius vel patris cuius est frenum.

¶ Cuias est relatiuū patriū seu gētile quis gentē vel patriā significat: cui respōdent nomina gentis seu patrie: vt sum anglicus cuias es tu.

¶ Relatiua q̄ incipiunt a c/vel a q/tribus modis ponuntur. Relative: vt ego sum albus qualis es tu. noui cuiusmodi homo es: sum magnus quātus es tu/romanꝰ cuias es tu. Interrogatiue: vt qualis es tu? quātus es tu? quotū annū agis? quot nūmos habes? Infinite: vt nescio quātus sis/cuias sis/aut cuia filia sit hec puella

¶ Relatiua q̄ incipiunt a t/tribus modis accipiuntur. Relatiua copula: mediante vt ego sum magnus et tātus est plato. habeo multos discipulos et tot habet socrates. Reditiue hoc est loco antecedētis: vt ego sum talis et tātus qualis ⁊ quātus est ille. Infinite qñ sequitur cōiunctio q vel vt: vt ego sum talis ⁊ tātus vt nō egeam opera tua. Ego cupeo talis esse vt videar felix. hoc etiā modo sumuntur istiusmodi/eiusmodi/illiusmodi.

¶ Reperiūtur alia relatiua gemiata vel assumētia sibi cūcz: vt q̄tquot/quotcūcz qualisqualis qualiscūcz/quātustantus quātuscūcz/cuiascuias cuiascuncz. Quis etiā geminat: vt quicūe: ⁊ q̄ assumit sibi cūcz: vt quicuncz: que propria posita vim hñt ipsi relatiui simul cū añcedēte distributiuo: vt q̄s̄q̄s vel quicūcz legit discit. i. ois qui legit discit. Ponūtur etiā aliq̄n pro ipso relatiuo tm̄: vt deus oia quecūcz voluit fecit: pro que voluit. Et pro distributiuo: vt ego tm̄ diligo quecuncz hoiem id est omnē hoiem. Ponūtur etiā infinite. Virgilius. Quicq̄d erit superādum ois fortuna ferenda est.

¶ Dictiones geminate eque significant acsi assumerēt sibicūcz: vt q̄s̄q. i. quicūcz vbiubi. i. vbicuncz: vtut. i. vtcuncz.

¶ Jtidē quedā aduerbia aliq̄n sumīt relative/interrogative/⁊ infinite. vt vbi vñ quo/qua/quū/qñ/quorsum/quorsq: de quibus exempla sunt facilima inuentu. Preterea istoz antecedētia nonnūcz sumūtur relative: vt fui apud forū ⁊ ibi fui sum deorsum michi quesitus es. Sic etiam fit de reliquis.

¶ Nomini accidunt sex species/genus numerus figura persona ⁊ casus.

¶ Species est qua cognoscitur primitiuū a derivatiuo.

¶ Species est dupler: primitiua et derivatiua. Species.

Primitiua species est cum dictio a nullo alio derivatur: vt roma mons.

Derivatiua est cum ab alio derivatur: vt romanus montanus.

Vbi notandū est vt quotiens res ꝓbi precedit rē nominis nomen derivat a verbo: vt a scribo scriba: ybi aūt ediuerso fit ꝓbū descēdit a noīe. vt ab armis/mo/as.

¶ Derivatiorū species sunt decem patronimicū/possessiuū/cōparatiuū/superlatiuū/diminutiuū/verbale/participale/aduerbiale/paronimū et denominatiuū.
¶ Patronimicū est qđ significāter a patrū derivatur nominibus secūdū grecam formā ⁊ figt cū gtō primittui filiū vel nepotem:filiam vel neptem:vt Eacides filius vel nepos Eaci. Sed multa ab alijs formātur abusiue tñ vt infra dicetur.
¶ Possessiuū est qđ cū genitiuo principali significat aliquid ex his que possidentur:vt regis domus.i.domus regis.
¶ Comparatiuū est qđ cū intellectu positiui vel cum aliquo participe sensus magis aduerbium significat:vt fortior.i.magis fortis.
¶ Superlatiuū est quod a plures sui generis comparatiui supponitur olbus vel per se prolatum intellectum habet positiui cum valde aduerbio.
¶ Diminutiuū est qđ diminutionē sui ꝓmitiui absolute demōstrat.vt rex/regul⁹
¶ Uerbale est quod a verbo derivatur:vt ab exulo exul.
¶ Participale est qđ a participio nascitur:vt lectus/lecti/lectio.
¶ Aduerbiale est qđ ab aduerbio derivatur:vt cras/crastinus.
¶ Paronimū est quod ab alio quodam trahitur ⁊ nichil de memoratis supra significat:vt ab equus eques.
¶ Denominatiuū est qđ a primitiui voce non ab aliqua speciali significatione sic appellatur. Ita omnis dictio casualis a quacūq; dictiōe derivetur potest dici de nominatiuum.

Genus.

¶ Genus est vel videtur esse discretio sexus.
¶ Genera nominum sunt septem/masculinum/femininum/neutrum/commune duorum/commune/trium/dubium/⁊ epycenum.
¶ Masculinum est cui preponitur articulare hic:vt hic cesar.
¶ Femininum est cui preponitur articulare hec:vt hec iulia.
¶ Neutrum est cui preponitur articulare hoc:vt hoc animal.
¶ Cōmune duoꝝ est cui preponitur articularis copulata hic et hec:vt hic et hec homo. ¶ Cōmune trium generum est cui articularis preponūtur copulata hic et hec et hoc:vt hic ⁊ hec et hoc felix.
¶ Dubium vel incertū genus est cui sub disiunctione preponūtur articularis hic vel hec:vt hic vel hec dies.
¶ Promiscuū vel epycenū genus est qđ sub vna voce ⁊ vno articulo cōprehēdit animata vtriusq; sexus:vt hic passer hec aquila.

Numerus.

¶ Numerus est accidens dictionis quo fit discretio quantitatis.
¶ Numerus est duplex:singularis ⁊ pluralis.
¶ Singularis numerus est quantitas qua dictio vnitatem figt:vt homo.

Figura.

¶ Pluralis numerus est quantitas qua dictio multitudinem figt:vt homines.
¶ Figura est dictionū simplicium cōpositarū vel decompositariū discrimen.
¶ Figura est triplex simplex composita ⁊ decomposita.

Compositio.

¶ Simplex figura est cum dictio ab alio non componitur:vt animus.
¶ Cōposita est cū dictio a duob⁹ vel plurib⁹ fiat:vt magnanim⁹ inexpugnabilis.
¶ Decōposita figura est dictio a cōposita dictione derivetur:vt magnanimitas Nomina ⁊ reliqe partes orationis cōponūtur quatuor modis. Primo modo ex duobus integris:vt suburbanus. Secūdo modo ex duobus corruptis:vt efficax/municeps. Tertio modo ex integro ⁊ corrupto:vt ineptus/insultus. Quarto mō ex corrupto ⁊ integro/vt nugigerulus. Aliqñ ex cōplurib⁹:vt inexponabilis imperterritus. ¶ In cōpositis ex duob⁹/rectis.ambo nti declinantur.vt hec respublica/gtō hui⁹ reipublice. Alteruter aūt viginti vn⁹/viginti duo/viginti tres ⁊ ꝓ opinione quorundā etiā Leopardus scōm postremū rectū variātur:vt alteruter tra/trū/alterutrius/alterutri. viginti vnus/a/um. viginti vniuꝰ.⁊c. In vsurpatione hui⁹nois viginti vnus si substantiuū precedat tūc debet pluraliter sumi:vt habeo denareos viginti vnū:sin postponatur debet singulariter sumi:vt habeo viginti vnū denariū. Boetius in arithmetica:si septies tres addātur in viginti vnū numerū cadūt nō enī dixit in viginti vnum numeros. Itidem viginti vnus caret plurali numero qñ iungitur substantiuo carenti singulare.
¶ In compositis ex recto ⁊ obliquo rectus tātūmodo variat:vt hic tribunus militum/huius tribuni militum.
¶ In cōpositis ex duob⁹ obliqs ābo obliqui penit⁹ indeclinabiles sunt:vt hmōi
¶ Persona est accidens quod de agentis qualitate loquitur.

De pronominibus.

¶ Persona est triplex. Prima/secda/ꝛ tertia.
Prima ꝓna est q̄ de se loquitur/ꝛ duob⁹ pronoib⁹ accidit: ego ꝛ nos cū suis obliqs
Secda persona est illa ad quam dirigitur sermo: ꝛ duob⁹ pronoib⁹ accidit: tu ꝛ vos cū suis obliquis ꝛ vocatiuis casibus.
Tertia ꝓna est illa de qua fit sermo: ꝛ accidit oibus casualib⁹ preter ego nos tu ꝛ vos cū suis obliquis ꝛ vocatiuis casibus.
¶ Casus est variatio nois: vel aliarū dictionū ꝑ mutationē nouissime syllabe. Casus dr a cadēdo q̄ quasi a recto cadere videat. Ūn rect⁹ abusiue dr casus q̄ cadens a sua terminatione in alias facit obliquos casus.
¶ Casus noim sunt sex. Ntūs q̄ ꝛ rect⁹ dr/gtūs q̄ ꝛ patrius siue possessiu⁹/dtūs qui acqsitiu⁹/actūs q̄ ꝛ causatiu⁹/vctūs q̄ ꝛ saluatori⁹/ablt⁹ q̄ ꝛ sextus dr.
¶ Ntūs siue rect⁹ est q̄ rē nominat ꝟbū vt plurimū precedēs. Gtūs siue possessiu⁹ est q̄ ceteroꝝ casuū est generator ꝛ possessionē demōstrat: necnō ꝛ per eū possessiua et potronimica resoluūtur.
Dtūs est q̄ alicd dari vel acquiri significat.
Actūs est q̄ alicd causari et in causa esse ostendit.
Uocatiuus est q̄ vocationē vel salutationē sigt.
Ablt⁹ est q̄ alicd auferri demōstrat: hic quoq; latin⁹ q̄ lingue latine proprius est.
¶ Quamꝫ casus ab aliis sigtionibus noia sumere possunt a notioꝝ tñ ꝛ frequētioꝝ sumpserūt noia sua (teste Prisciano)
¶ Forma casualis est sextuplex. Monoptotū/diptotū/triptotū/tetraptotū/pentaptotum et hexaptotū.
Monoptotū est q̄ vnam vocē habet per oēs casus siue singulares siue plurales siue vtrusq; ñeri: vt sinapi/gūmi/cepe pōdo/cete/pedū/ꝛ litterarū noia: ꝛ nūc eorū noia a quatuor vsq; ad centum.
Diptotū est q̄ duos varios casus in declinatione habet: vt fors forte/tabi tabo/
Triptotū est q̄ tres: vt templū/pli/plo.
Tetraptotū q̄ quatuor: vt gener/ri/ro/rum.
Pētaptotū est q̄ q̄q; vt dñs/mi/no/nū/me.
Hexaptotū est q̄ sex: vt totus/toti⁹/ti/tū/te/to.

PRonomen est pars orationis declinabilis q̄ pro noie posita personā significat.
Pronomē dr a pro ꝛ noie: q̄ ꝑ eo ponit⁹ in oratione.
¶ Quindecim sunt pronoia. Ego/tu/sui/ille/ipe/iste/hic ꝛ is/me⁹/tu⁹/suus noster veiter/nostras/ꝛ vestras. Ex his tñ quatuor habēt vctōs casus: tu/meus/noster/ꝛ nostras.

Deficiunt quinto casu pronomina cuncta
Tu meus et noster cum nostras excipiuntur

¶ Pronoi accidūt sex. Species/gen⁹/nūer⁹/figura/ꝓna/ꝛ casus.
Species est qua cognoscitur primitiuū a derivatiuo.
Species pronoim est duplex. primitiua et derivatiua.
Primitiua pronoia sunt octo. Ego/tu/sui/ille ipe/iste/hic/ꝛ is.
Primitiuoꝝ species sunt tres. Demostratiua/relatiua/mō demōstratiua mō relatiua. Ego et tu sunt semp demōstratiua/sui semp relatiuū. Alia sunt modo demonstratiua modo relatiua.
¶ Derivatiua seu possessiua ꝓnoia sunt septē. Meus/tuus/suus/noster/vester/nostras ꝛ vestras: ꝛ sunt oia demōstratiua ꝑter suus quod est semp relatiuū.
¶ Gña pronoim sunt q̄q. Masculinū/femininu/neutrū/cōe duoꝝ/ꝛ cōe triū.
Masculinū est q̄ rem masculini gñis refert vel demōstrat: vt hic.
Femininū est q̄ rem femenini gñis refert vel demōstrat: vt hec.
Neutrū est q̄ rē neutrius gñis duoꝝ refert vel demōstrat: vt hoc.
Cōe duoꝝ est q̄ cōis gñis duoꝝ refert vel demōstrat: vt hic ꝛ hec nostras
Commune triū est quod rē oīs gñis refert vel demōstrat: vt ego/tu/sui.
¶ Pronomina demonstratiua eiusdem sunt generis cuius sunt res per ea demō

strate. ¶ Figura pronois est duplex. Simplex vt his/cōposita vt idē:iz idētidē cōponatur ab is et idē. Aliqñ est aduerbiū et frequēter significat.

¶ Persona pronoim est triplex. Prima vt ego/secūda vt tu/tertia vt ille.

¶ Casus pronoim sunt ser vt in nomie.

¶ Declinationes pronoim sunt quatuor

Prima declinatio pnoim est cui⁹ gtūs et dtūs singulares in i desinūt(iz gtūs olim etiā in is terminabatur) vt ntō ego/gtō mei(olim etiā mis)dtō mihi. huius aūt declinationis pronoia sunt tria. Ego/tu/sui. A gtō mei derivatur mei/a/ū. A gtō tui tuus/tua/tuū. A gtō nostri noster/stra/strum/ꝝ nstras. A gtō vestri vester/stra/strum/ꝝ vestras. A gtō sui suus/a/um.

Secūda declinatio pronoim est cui⁹ gtūs singularis desinit in ms vel tus:ꝝ dtūs in i vt ei. huius declinationis sunt pronoia. Ille/ipse/iste/hic/ꝝ is.

¶ Sūt quoqz octo noia q̄ fm hāc declinationē variātur. Unus/totus/solus/vllus/alter/alius/q̄s/et vter/ꝝ ab eis cōposita ꝝ vocatiuis carēt:preter vnus/totus/solus.

Pone vocatiuos cum totus solus et vnus
Sed nō in reliquis quorum genitiuus in ius

¶ Tertia declinatio pronoim est cuius gtūs singularis desinit in i/ꝝ in e/ꝝ in l/ꝝ dtūs in o/in e/ꝝ in o. huius aūt declinationis q̄nqz sunt pronoia. Meus/tuus/suus/noster/et vester.

Quarta declinatio pronoim est cui⁹ gtūs singularis desinit in atis ꝝ dtūs in ati. huius aūt declinationis duo sunt pronoia:nostras ꝝ vestras. Et hoc modo (Perotto ꝝ Pomponio testib⁹) variantur. Gtō hic et hec nostras/gtō huius nostratis ꝛc. quo etiam modo variantur vestras ꝝ cuias ꝝ ablīm in i/solo finiūt q̄ antiquit⁹ ntūs singularis in is et in e exit.

¶ Cōpositoꝝ pronoim tres sunt modi. Primus cū nolb⁹ vt huiusmodi. Secūs cum pronoib⁹ vt illic. Tertius cū aduerbiis vt eccum ellum.

¶ Tria nāqz pronoia cōponūtur per ntōs:iste hic et is. Iste ꝝ hic simul ꝓponūtur/vt istic:ꝝ declinatur in oib⁹ casib⁹ hic hec hoc in e terminātib⁹ p̄ter dtūm singulare.

¶ Iste eadē idē cōponitur ab is ea id est hoc aduerbiū demū ꝝ sequitur primitiuū. Sed neutrali voce rursus cōponitur in ntō ꝝ actō tm̄:vt idētidē qō aliqñ aduerbium est frequēter significat.

Meme/tete/sese:licet in acc̄tu ostendūtur esse cōposita nō est cōpositio:sed quedā vocis geminatio:ꝝ ac ī et ablī voces sunt:sese etiā plurales nūeri esse potest.

¶ Preterea sunt quedā syllabe pronoib⁹ adiecte:met/te/pte/ce. Met cū oib⁹ casibus huius pronois ego tā singularibus q̄ pluralibus adūgitur:vt egomet/memet ꝛc. Adūgitur etiā oib⁹ obliqs tm̄ casib⁹ huius pnois tu:vt tumet/tibimet/temet nō recto ꝓpter differentiā huius ꝝbi tumeo/es. Adiicitur met (vt vult Priscian⁹) pnomini sui:vt suimet sibimet/semet. Hoc etiā pronomē ipse additur nō solis ꝓnois nolb⁹:sed etiam pnoib⁹ ad discretionē faciendā quēadmodū p̄dicte syllabe adiectiones:vt ipsiusmet vel ipseplate/egomet/tumet/illemet.

¶ Te cū ntō pronois tu adūgitur:vt tute. i. tumet.

¶ Tutemet in ntō sole vetō dicimus.

¶ Pte q̄nqz ablis possessiuis adūgitur:vt meapte/tuapte/suapte/nostrapte/vestrapte. Legim⁹ enī suopte pōdere apud Ciceronē in natura deoꝝ. veteres enī omia gña huiusmodi ablis vsi sunt.

¶ Ce syllabā adiicieb̄at antiq⁹ oib⁹ casib⁹ hic hec hoc/moui aūt tātūmodo his obliqs q̄ in s desinūt:vt gtō huius cc/dtō hisce/actō hosce/halce/ablō hisce:q̄ vox invenitur masculina in nominatiuo singulari. Therentius in eunucho. Hisce arbitratur suā thaidē esse. Furius ꝓponebāt hicce cū ne e in i verso/vt hiccine hoccine hoccine sicut illancce/istancce/nam illicce/illuisce/isticce illuice/illucce/illucce/illancce/istancce veteres dicebant.

¶ Quis aliquas recipit adiectiones quas non recipit qui: vt patet in his versibus

En neatius nū li depoſcunt quis ſibi ſubdi
Et qua volunt non que quotiens reperitur vtrūqz

De pronominibus.

Post quis namq; piam non post qui pone putasq;
Nam vis cumq; libet non quis sed qui sibi subdet
Nec qua volunt sed que quotiens reperitur vtrumq;
Ñ relatiuũ quodcunq; legis geminatum
Demptis quid vel quis finẽ per cunq; resoluis
Quid qñ fixum cum prole regit genitiuum
Quod similem casum q; mobile vult sibi iunctum

¶ Cõponitur ds cũ si: vt siquis/cũ ne vt nequis/cũ alꝯ vt aliqs/cũ en vt ecqs/n in ꝯ verso/cũ nũ vt nunqs/cũ qs vt ntõ quisqs: q ꝺcquid actõ quicqd ablto quoquo. Sernius tñ declinat quisquis geminatum m oibus casibus: vt ntõ quisqs/gtõ cuiuscuius dtõ cuicui tc.

Alia vero declinãtur: vt coq; simpler: qui que qð vel qd: nsi q; in f femmina voce nti singularis neutrali plurali dicm⁹: siqua/nequa/ecqua/aliqua/nũqua et horũ ablatiuis nõ terminatur in i: q alique voces plurales vsitarũ ꝓpter malũ sonũ nõ sunt in vsu vt quoꝝũq; qualibꝫ. Adiciũtur etiã quis hc particule: nã vt quisnã / q; vt quisq; ex q̃ fit vnusquisq; singulare tñ/piã vt quispiã/putas vt qsputas/q; vt qsq;. A q etiã deducta: vt quidã quinis/qlibet quicũq; p̃mitiuũ sequũtur. Aliqs quidã/qsq; q qspiã idẽ ligñt: sed quidã sigt certũ aliqs qsq; et qspiam incertũ.

¶ Ois quisq; q vnusquisq; idẽ sigñt/sed in vsu differũt/quisq; iungitur superlatiuo aut nominiordinali/omnis vero q vnusquisq; positiuo aut cõparatiuo. Nota q; qsq; caret gtõ plurali in loco cui⁹ singularis gtũs sumitur: vt in hoc vulgari (all the rychest mennes goodes are taken awaye) Ditissimi cuiusq; facultates sunt ablate Optimi cuiusq; virtus est laudanda.

Quis et qd nunq; ponũtur relative sed vel interrogatiue: vt qs es tu: qd agas: vel infinite: vt nescio quis sis aut quid agas.

¶ Quis v l q aliqñ ponũtur ꝓ qualis. Theren. Quis tibi videor .i. qualis videor. Itẽ pro quãto/vt quo magis. i. quãto magis. Itẽ pro quõ aut propter qd. Theren. qui istud. i. quõ aut cur. Itẽ pro vt. Therentius. fidẽ sibi me obsecrauit q; scirem se nõ deserturum vt darem.

¶ Qui/q̃/qõ tribus modis ponit. Primo mõ relatiue: vt sum pꝰ. Eneas raptos q; ex hoste penates classe veho mecũ. Secõ mõ interrogatiue: vt sed vos q; tandẽ qui bus aut venistis ab oris. Tertio mõ infinite: vt nescio quã rẽ agas aut quẽ holez dixgas. ¶ Sui et suus semper reciproce ponuntur.

¶ Ipse/a/ũ. duob⁹ modis ponitur. Primo mõ relatiue in tertia psona: vt ego deũ colo et ipse benefacit mihi. Secõ mõ demõstratiue qñ pro nolb⁹ demõstratiuis ponitur: vt ego ipse/tu ipse/ille ipse. Inuenitur etiã sme pronole. Virgilius. Ipe remitto: et sic eni per discretionẽ profertur. Virgili⁹. Ipsa ratem ponto subigit velisq; mi nistrat quasi solus.

¶ Ille/a/ud. trib⁹ modis ponitur. Primo modo relatiue: vt ego deũ colo q illũ cupio videre. Secõ mõ demõstratiue vt vides ne illũ. Tertio modo redditiue: vt ille qui legit discat. Ille etiã figurate apponitur. Virg. Ille ego qui quondã gracili modulat⁹ auena Et tu ne ille es eneas quẽ dardanio anchise alma venus phrygii genuit simoentis ad vndam. nõ tñ discretionẽ sigt/vt ipse sed potꝰ relationẽ quandã Ille quoq; nõnunq; p dignitatẽ quandã atq; eminẽtiam accipit: vt ille cato cẽsorinus/ille magnus alexander.

¶ Alius a/ud tribus modis ponitur. Relatiue: vt video petrũ et alios holes (qz antecedẽs). Lpetrus differat ab aliis holibus nũero/specie tñ conuenit quẽ est homo. Secõ discretiue/vt ego sum alius a te. i. ẽ tu. Tertio modo diuisiue: vt holim alii boni sunt alii mali.

¶ Alter etiã modis ponitur sed differũt/nã alius de pluribus/alter vero de duobus ꝺr/sicut vter ꝺ duob⁹/quis de pluribus interrogatiua sunt.

¶ Ad vter respōdendū est noīa de duob⁹ dicta: vt vterq; alter neuter/ꝛ similia.
¶ Ad q̄s respōdendū est noīa de plurib⁹ dicta: vt ois nullus nemo alius q̄sq; ꝛ similia. ¶ Hec pronoīa ego/tu/sui: antiquitus duplicīter efferebāt gtōs: vt ntō ego/gtō mei tui sui: primitiue semper passiue sumūtur: quare cū actiue loq̄mur vtimur eoꝝ possessiuis: me⁹ tuus/suus: loco mis/tis/sis: q̄ iā antiquata sunt: vt potestas mea ꝛ potestas mei/cura tua et cura tui/copia sua et copia sui.
¶ Itidē illi gti nr̄a vr̄i p̄mitiue ip̄ passiue sumūtur/nr̄m vero ꝛ vr̄m actiue sūr eoꝝ possessiua nr̄ ꝛ vr̄: vt habet curā nostri ꝛ curā vr̄i: nō nr̄m ꝛ vr̄m. Rursus dicim⁹ nemo nr̄m ꝛ nemo vr̄m: nō nr̄i ꝛ vr̄i. ¶ Hoc aūt inter hec tria vī pronoīa vel aduerbia interest/hic sīgt rē siue locū loquētī primū: iste vero siue istic rē aut locū p̄mū ei quocū loq̄mur: ille vel illic locū aut rē remotam ab vtroq;.
¶ Preterea is ꝛ hic inter se differūt: nā is spacio lōgiore accipitur/hic ꝓpinquiore: multꝫ tñ in locꝫ ꝓfundūtur: vt q̄ p̄fert virtutē vitus hic sane prudēs est vel is sane prudēs est: utē iste ꝑ hic et ille ꝑ is aliqñ sumūtur.
¶ Inuentū est ꝓnomē trib⁹ de causis. Prima ꝓpter necessitudinē: q; nulla alia ps oīonis supponit ꝟbis p̄me vel scōe psone preter ꝓnomē. Scōa ꝓpter demōstrationem: vt ille ipe. Tertia ꝓpter discretionē: vt suum ipsius sequitur consilium.

VErbū est pars oīonis declinabilis cū modo tpe et psona sine casu agere vel pati vel neutrū sīgns.
Verbū dr̄a ꝟberatu aerꝫ: q; ꝑferēdo aer ꝟberatur. Iz eni hoc accidit oīb⁹ partib⁹ oīonis tñ p̄cipue in hac pte ꝓpriū ei⁹ accipit: q; hac frequētī⁹ vtimur in oīone. ¶ Uerbo accidūt octo. Gen⁹/mod⁹/tp̄s/cōiugatio/figura/spēs/nūerus/ꝛ psona. Genus ꝟbi est qualitas qua cognoscitur cuius sit gñis.
¶ Genera verborū precipua sunt duo. Personale/ꝛ impersonale.
Personale verbū est q̄d nūcrū habet et personā.
¶ Genera ꝟborū psonalū sunt q̄nq;. Actiuū//passiuū/neutrū/cōe/ꝛ deponēs. Actiuū est q̄d in o desinēs facit ex se passiuū in or: vt amo/amor: potēs actiū rei rationalis vt plurimū posse regere. Facio tñ cū cōpositis (nisi a i vertāt: vt ꝓficio cōficior) passiua habēt terminata in io: vt facio/fio/calefacio/calefio. Excipiūtur preterea quedā defectiua odi/noui/cepi/ꝛ memini q̄ voce passiua carēt.
Passiuū est q̄d in or desinēs ab actiuo formatur: vt amor amo.
Neutrū est q̄d in o desinēs nō p̄t facere passiuū in or: nec regere actiū post se rationalis. Quā q̄ sum es fui cū cōpositis ꝛ multa defectiua nō desinūt in o/ sunt ꝟba neutra licet impropīe.
¶ Uerbū neutrū in o desinēs est quadruplex. Transitiuū/absolutū/neutropassiuū ꝛ neutrūpassiuū.
¶ Neutrū transitiuū est q̄d in o desinēs actionē sīgt: ꝛ actiū casum post se regit illi⁹ dictionis in quā trālit actꝫ ꝟbi: vt aro terrā: prādio piscē siue oīni ceno fercula multa. Hutiusmodi quoq; neutra q̄ actiū patientē post se flagitāt habēt tertias passiuorum voces: vt aratur arātur/bibitur bibūtur.
Neutrū absolutū est q̄d actiū nō regit (vt sto) nisi figurate. ¶ Neutropassiuū est q̄d p̄terito ꝛ tp̄ib⁹ ab eo formatꝫ vocē habet passiuā q̄ibus in p̄senti ꝛ tp̄ibus sibi cohērētib⁹ neutrorū seruat declinationē. Quinq; eni sunt vt patet in hoc versu.

Audio cum soleo fio cum gaudeo fido.

¶ Neutrūpassiuū est q̄d in o desinēs passiuā habet declinationē/vt calco/frigeo. Ista q̄nq; tñ vapulo/exulo/veneo/fio/ꝛ nubo tā sīgtionē q̄ ꝓstructionē passiorū habēt: vt vapulo abs te vel tibi.
¶ Cōmune verbū est q̄d in or desinēs non descēdit a ꝟbo in o desinēte/ꝛ tā actionē q̄ passionē sīgt actiuoꝝ et passiuoꝝ ꝑ significationē simplicē ꝓstructionē postulās vt ego interpretor p̄riū: vel a me vel mihi interpretatur persius. Et sunt pauca q̄ numerantur in his versib⁹.

Largior/experior/veneror/mentior/osculor/hortor
Criminor/amplector/interpretor/hospitor addas

Stipulor/aggredior/obluiſcor ſocietur
Donatus patior inter communia ponit
Multaq; preterea veteres communia dicunt.

¶ Deponēs eſt qđ in or deſinēs nō deſcēdit a ꝟbo in o deſinēte ⁊ vel actionē vl paſſionē ſigt: ⁊ aut hanc aut illam deponit ⁊ ideo ſic appellatur.

¶ Impſonale ꝟbū eſt qđ nūero ⁊ pſona deficiēs ꝓ oi nūero ⁊ pſona poni poteſt.

¶ Impſonale verbū eſt duplex. Actiue vocis qđ terminatur i t/ vt tedet miſeret
Paſſiue qđ in tur terminatur: vt ſtatur/curritur. Et formātur ab oīb⁹ verbis m o/
deſinētib⁹ ſi tm̄ habuerint ꝓ re agēte a tertia pſona pñt̄ addita ur: vt amat amatur/ſeruit ſeruitur. Nullum quidē ꝟbū in or impſonale format/dicim⁹ enī amatū eſt/amatū fuit/amatū fuiſſet in vnica dictione ne putares duas vt ait Siponti-
nus.

¶ Mod⁹ ꝟbi eſt diuerſa animi inclinatio varios eius effect⁹ oſtendens.

¶ Modus verbi eſt ſextuplex. Indicatiu⁹/impatiu⁹/optatiu⁹/potētialis/ꝯiunctiuus/⁊ infinitiuus.

¶ Infinitiuus ſeu interrogatiu⁹/ vel finitiuus eſt per quē rogatur vel oſtēditur ratio vera vel falſa. Hunc modo ſeruūt ꝯiūctiones ꝯ̄ꝯ/etſi/tametſi/vt plurimū etiā dictiones geminate aſſumentes.

Imperatiuus eſt per quē iubetur vel imperatur aliquid. Hunc mō tūgitur ne quādo ꝓ non ſumitur.

¶ Optatiuus q̄ et deſideratiu⁹ dr eſt per quē deſideratur vel optat aliqđ. Hunc modo ſeruūt o/vt/er/ſi qñ optāt/⁊ hoc aduerbio vtinam.

¶ Potētialis eſt q̄ in ſe includit ſigtionē alicuⁱ⁹ iſtorū poſſum volo aut cū infinitiuo modo ꝟbi a quo deſcendit.

¶ Cōiunctiu⁹ q̄ et ſubiūctiu⁹ dr eſt q̄ alterū ꝟbū ſibi aſtitit vel alterī nectit. Cui quidē modo creberrime ſeruūt ꝯiūctiones in hīs ſequētibus verſiculis.

Anteq̄ vt poſtq̄ niſi cū quāuis vbi donec
An ſi cum dubitant quaſi quin acſiq; priuſq̄
Nec coniunctiuos poſcunt ſi adde quouſq;

¶ Infinitus modus q̄ ⁊ infinitiu⁹ ⁊ impſonalis dr eſt q̄ nūeris ⁊ pſonis carēs ſemp ſigit aliqui mō finito ⁊ regit añ ſe (ſed nō ſemp) actiū. Nō idē ſignt amatū iri ⁊ amaturū eſſe. Alterū eſt preſentis tpis: vt video te accuſatū ire me. i. nūc alterū futurū: vt video te accuſaturū eſſe me: ⁊ tñ accuſatū iri me abs te video accipitur ꝓ eo qđ video te vel accuſatū ire me/vel accuſaturū eſſe me/vel me abs te accuſandū eſſe.

¶ Tēpus eſt qđ qñ aliqđ dictū vel factū eſſe ſigt.

¶ Tps ꝟbi eſt quintuplex: pñs/preteritū impfectū/preteritū pfectū/pluſq̄perfectū/
⁊ futurū. Tps preſens qđ etiā inſtās dr eſt qđ pñti tpe aliqđ fieri ſigt/vt doceo.

¶ Preteritū impfectū eſt qđ cū pacto tpe aliqđ fieri ſigt citra p̄teriti pfecti ⁊ pluſq̄ perfecti tpis notā: vt docebam.

¶ Preteritū perfectū eſt qđ cū aliqđ pfectū eſſe vel deſiſſe ſigt/vt docui.

¶ Preteritū pluſq̄perfectū eſt qđ aliqđ ampliꝰ p̄terito p̄teriſſe ſigt/vt docueram

¶ Tps perfectū ꝓ impfecto nōnunq̄ vſurpat/⁊ aliq̄n pluſq̄perfectū.

¶ Futurū tps eſt qđ aliqđ futurum ſigt: vt docebo.

¶ Cōiugatio eſt conſequē verboꝝ declinatio.

¶ Prima cōiugatio eſt q̄ in ſcđa infinito modo actiuo a longā añ re vel ris in ſcđa pſona pñtis indicatiui paſſiue vocis habet/vt amo amare/amor amarꝝ. exceptis do cū cōpoſitis q̄ hñt a correptā: vt circūdare/venūdare/peſſūdare/ſatiſdare.

¶ Scđa eſt q̄ in infinito mō actiuo e longā ante re vel ris in ſcđa pſona pñtis indicatui paſſiue vocꝝ habet: vt doceo docere/vereor/vereris.

¶ Tertia eſt q̄ in infinito mō actiuo e breuē ante re vel ris in ſcđa pſona p̄ſentis indicatui paſſiue vocis habet: vt lego legere/amplector/amplecteris.

¶ Quarta eſt q̄ i longā ante re in infinito modo actiuo vel ante ris in ſecunda per-

ſona ꝑtis indicatiui paſſiue vocis habet: vt audio audire/largior largiri.

¶ Uerba que regulas harū cōiugationū nō ſequūtur anomala ſunt: vt ſum/volo/fio: ⁊ huiuſmodi.

¶ Figure verborū ſunt tres. Simplex: vt taceo/cōpoſita: vt cōticeo/decōpoſita: vt conticeſco.

¶ Species ſeu forma ꝟbi eſt qualitas qua perfectū ab impfecto ſecernimus.

¶ Species ſeu forma verbi eſt duplex: perfecta ⁊ imperfecta.

¶ Perfecta forma verbi eſt que ſine alterius ꝟbi intellectu ſigꝫtionē ſuā pfecte oſtēdit: vt amo lego.

¶ Impfecta forma ꝟbi eſt que ſine alterius ꝟbi intellectu perfectā ſigꝫtionē habere nō pōt. huꝰ ſpecies ſunt ſex. Frequētatiuū/ꝯtinuatiuū/deſideratiuū/diminutiuū/imitatiuū/⁊ cū primatiui ſignificatio motiuū.

¶ Frequentatiuū eſt qđ in to (vt lectito/aut in ſo cū ſ/vt verſo: aut in xo cū x/vt nexo) deſinit. ⁊ idē ſigꝫt qđ primitiuū cū quadā frequētatione: vt lectito. i. frequēter lego/verſo. i. frequēter verto/nexo. i. frequēter necto.

¶ Forma frequentatiuoꝝ eſt triplex. Prima verba prime cōiugationis ab vltimo ſupino a/ui i/ſiue ⁊ u/in o/verſa formāt frequētatiua: vt impo/as/impatū. impto/as. Scōa: ꝟba q̄ preteritū in gi/termināt a ſcōa ꝑſōꝫ ꝑſona remota s/⁊ addita to formāt frequētatiua: vt ab ago/is/egi. agito/as. Aliqñ tñ ab vltimo ſupino u/in o/verſa: ſed ea nō ſunt in frequēti vſu: vt ab ago/is/egi. acto/as. a quo agito/as. et ſic a frequētatiuis aliqñ naſcūtur alia frequētatiua: vt lecto/as. lectito/as. a curſo/as/curſito/as. Tertia: cetera ꝟba ab vltimo ſupino u/in o/verſa formāt frequētatiua: vt a curro/ris. curſo/ſas. Sequoꝝ tñ ſectoꝝ facit/tueoꝝ tutoꝝ/queoꝝ querito/queſo queſito i/correpta. Agnoſco etiā venit noto et noſcito ⁊ ſunt quedā recta voce formata tñ i alīā ꝯꝫ ſuoꝝ primitiuoꝝ ſigꝫtionē trāſire videtur: vt a traho/tracto/a cogo cogito/a dico dicto. Itē ſcitoꝝ et ſciſſitoꝝ ſunt frequētatiua voce ſed nō ſigꝫtione. Ola frequētatiua ꝑme ꝯiugationis ſunt et ſuoꝝ ꝑmitiuoꝝ genꝰ ſeruāt: preter ſcitoꝝ et ſciſſitoꝝ que deponētia ſunt: lz ſcio ſit actiuū.

¶ Continuatiuū eſt qđ in ſco definit: vt ſoꝛdeſco cōualeſco: ⁊ ſigꝫt nō inchoationē ſed incrementū ꝯtinuū: vt egreſco regredior fio vſurpāt̄ tñ multa ex his in ſco terminantibꝰ ꝓ primitiuis: vt adhereſco/dūreſco/cōcupiſco/labaſco/abdormiſco/conticeſco/expaueſco et his ſimīlia ⁊ formāt̄ a ſcōa perſona indicatiui primitiua addita co: vt a caleo/es. caleſco/cis. Preter hec cū cōpoſitis qđ facit eſco/deſco/⁊ faciſco: ⁊ plerūq; a ꝟbis neutris deſcendūt aliqñ tñ a deponenti mutata ris in ſco: vt a miſereoꝝ/eris. miſereſco ⁊ ſunt neutra ola et tertie cōiugationis et preteriti vocē habent primitiuoꝝ: differunt tamen ſignificatio preterita continuatiuoꝝ ⁊ primitiuoꝝ: vt herba exaruit: ſenſus eſt ſi exaruit a primitiuo deſcēdit q̄ iam nō exaret: ſed modo aut olim exarebat ſin a continuatiuo deſcēdit: ſenſus eſt q̄ iam facta eſt arida.

¶ Deſideratiuū eſt qđ in rio (vt eſurio) deſinit ⁊ non meditationē ſed deſiderīū ſigꝫt vt lecturio. i cupio legere/nō meditoꝛ legere/eſurio. i. cupio eſſe nō meditoꝛ eſſe: et formāt̄ ab vltimo ſupino correpta u/⁊ addita rio: vt a lectū lecturio/eſu/eſurio: ⁊ ſunt quarte cōiugationis.

¶ Diminutiuū eſt qđ in lo vel in co definit ⁊ diminutionē ſui primitiui ſigꝫt: vt ſoꝛbeo ſoꝛbillo. i. parū ſoꝛbeo/a fodio fodico. i. parū fodio: hec quoq; prime cōiugationis ſunt et genus primitiuoꝝ ſeruāt. Sed certā formā nō habēt nec in oībꝰ verbis in vſu ſunt.

¶ Imitatiuū eſt qđ in ſo vel in oꝛ terminat: vt patriſſo/ſoꝛoriſſo/philoſophoꝛ/poetoꝛ: ſed illa in ſo ſigꝫnt imitare primatiuū moꝛibꝰ: iſta aūt in oꝛ aliud: vt philoſophoꝛ ſtudeo philoſophiā ſigꝫt/poetoꝛ poetice vaco/villicoꝛ. i. villā ago vel villę p̄ſum: horū aūt forma iūcta eſt prime tñ cōiugationis.

¶ Uerbū motiuū qđ in ſo deſinit nō ſigꝫt deſideriū ſed actū corporis cū ſigꝫto primitiui vt viſo: nō deſidero videre ſed eo vel vento ad videndū/capeſſo nō deſidero capere: ſed eo ad capiendū et ſunt ola neutra tertie cōiugationis/hec quoq; certā formā non habēt nec ab oībus verbis in vſu ſunt.

¶ Nūeri verborū ſunt duo: ſingularis/et pluralis.

¶ Singularis eſt quod ſuppoſito ſingulari unꝫ itur.

Pluralis est qō suppōsito plurali iungitur.
Persone verborū sunt tres. Prima qō suppōsito prime persone iungitur.
Scōa quod suppōsito secūde persone iungitur.
Tertia quod suppōsito tertie persone iūgitur.

PArticipiū est pars oratiōnis declinabilis ꝓp verbo posita genꝰ et casus habēs ad similitudinē nois tps ꝙ significationem ad similitudinē verbi.

Participiū ōr qr duarū eximiarū partiū ōrationis i. nois ꝙ ῥbi vim participat.

Participio accidūt sex. Genus/nūerꝰ/casus/tēpus/significatio/et figura.

Genera participiorū sunt quatuor. masculinū/femininū/neutrū/ꝙ cōmune trium.

Masculinū est qō cū substātiuo masculini gn̄is cōcordatur.

Femininū est qō cū substātiuo femini gn̄is cōcordatur.

Neutrū est qō cū substātiuo neutri gn̄is cōcordatur.

Omne est qō cū substātiuo oim gn̄m cōcordari potest.

Cūm nūeri participiorū sunt duo. Singularis q̄ iūgitur substātiuo singulari.

Pluralis qui substātiuo plurali iūgitur/hec ꝙ superior regula habēt locū si participia nō ponātur substantiue.

Casus participiorū sunt sex vt in nomine.

Tēpora participiorū sunt tria: presens/preteritū/ꝙ futurū.

Tēpus pn̄s est qō in ans vel in ens desinit: vt amās docēs.

Preteritū est qō in tus/sus/xus/vel nus desinit: vt amatꝰ visus nexus mortuus.

Futurū est duplex: prius et posterius.

Futurū prius est qō in rus desinit: vt amaturus.

Futurū posterius est qō in dus desinit: vt amandus.

Participiū pn̄tis tpis formatur a scōa persona singularis nūeri p̄teriti tpis imperfecti ba m bar vel rā cōuersa m n et s/vt amabā amās/poterā potēs/loquebar loquēs: demūtur p̄sens et absens ꝙ iens ab ibā ꝙ quiēs a quibā cū cōpoſit̄ q̄ formant gerūdia m eundi/do/dū. ꝙ gtiū participii pn̄tis tpis in euntis p̄ter ambio qō facit ambiendi ꝙ ambientꝫ. ꝙ supbio qō facit supbientis.

Participiū preteriti tpis formatur a posteriori supīno addita es/vt amatu amatus preter mortuus a morior.

Participiū p̄oris futuri formatur a posteriori supīno addita rus: vt amatu amaturus/demūtur nascitur de nascor/ignoscitur ab ignosco: ꝙ futurꝰ de sum ꝙ fio qō de formatione est prioris futuri ꝙ sig̃tione posterioris futuri.

Excipiuntur etiā quedā ῥba p̄ime cōiugationis q̄ faciūt supīna in itū vel etū cū c/q̄ mutāt in aturꝰ: vt domaturꝰ fricaturꝰ: ꝙ ῥbale in atio: vt domatio/fricatio.

Participiū posterioris futuri formatur a gtō singulari p̄n̄tꝫ participii tpis tis i dus mutata: vt amantis amandus.

Ab actuo ꝙ neutro supīna habēt duo nascūtur participia: alterū p̄n̄tis tpis: vt legēs currēs. Alterū p̄oris futuri: vt lecturus cursurus.

Ab aliis tn̄ que carēt supinis vnicū nascit participiū p̄n̄tis tpis: vt a timeo timens a studeo/studēs.

A neutris aūt cū circūlocutione in preterito pfecto in modū passuoꝝ habētibus tria descēdūt participia p̄sens preteritū ꝙ prius futurū: vt a gaudeo gaudēs gauisus gauisurus/a ceno cenās cenatus cenaturus,

A neutris vero trāsitiuis quatuor descendūt participia: vt ab aro arās aratꝰ araturus arandus.

A passiuis quoꝝ actiua habēt supīna duo nascūtur p̄ticipia: alterū p̄teriti / alterū posterioris futuri: vt ab amor amatꝰ amādus. Ab his tn̄ passiuis quorū actiua supinis carēt tn̄ vnicū nascit participiū posterioris futuri: vt a timeor timendus.

A cōmuni q̄tuor nascūtur participia: vt a largior largiēs largitꝰ largiturus largiendꝰ a deponēti tria descendūt participia: vt a loquor loquens locutꝰ locuturus.

Oia ῥba q̄ carēt supinis carēt participiis q̄ ab eis formantur.

Significatio participii est qualitas q̄ cognoscitur an actiue an passiue an cōmuniter significet vox participii.

Significationes participiorū sunt due actiua et passiua/p̄ticipia igit̄ q̄ a ῥbis vim actiuā hn̄tib⁹ deriuātur actionē sign̄t/q̄ vero passiuā sign̄t passionē.

¶ Dicendū th nōnulla ex illis preteritipfecti ꝛ pluſqꝫperfecti tpis aliqñ ſolā actionē ſignificare vt fere oia a deponētib⁹ aliqñ tā actionē qꝫ paſſionē vt oia q̄ a coib⁹ derīuātur ꝛ neutris quibuſdā: vt pranſus et cenatus ꝛ a deponētib⁹ aliqt: vt auxiliatus meditatus locutus meditatus comitatus nutatus ꝛ plura/ illa vero futuri in dus oia paſſionē ſignificant.

Si q̄uis verbū commune agat et patiatur
Sola per ans ens rus tamē actio ſignificatur
Dus patitur tantum ſed preteritū dat vtrumqꝫ

¶ Participia in ſubiūctis verſibus ſub voce actiua paſſiuā habēt ſigtionē.

Actiuum ſenſum paſſiua voce tenent hec
Conſideratus circūſpectus iunge diſertus
Cautus et argutus ignotus ſic quoqꝫ tutus
Contentus fallus tacitus profuſus et inde
Scitus diſcretus iuratus complacituſqꝫ
Excretos exoletos defectus adultus.

¶ Hoc participiū euidēs et ea q̄ a neutris paſſuā ſigtionē habentib⁹ naſcūtur ſub voce actiua paſſuā hñt ſignificationē: vt papulās erulans frigēs calēs ꝛ hmōi.

¶ Quedā ſunt q̄ cū forma participioꝝ habeāt qꝫ carēt tpe ſunt noia dicenda non autem participia.

Participi ſimiles ſunt he voces galeatus
Scutatus iungas piliatus cum tunicatus
Baccatus caligatus cum manucleatus.
Eſtqꝫ paludatus penulatus ſiue togatus.
Pretextatus cum trabeatus iunge comatus
Addas criſtatus bꝛaccatus cum ſoleatus
Haſtatus ſtellatus ſic lunatus itemqꝫ
Littera dans atus et quedam terminat itus
Turritus cū cerritus pellitus et utus
Haſtutus ſimul hirſutus coꝛnutus habebunt

¶ Participia a gerūdis differūt gerūdia ſignt ret adminiſtrationē ſine tpe. Participia vero cū tpe.

¶ Participiū trāſit in vim nois ꝺqꝫ modis. Primo mutatione cōſtructionis quā do ꝓſtruit cū alio caſu q̄ ei⁹ verbū vt amās virtutē participiū eſt: amās virtutis nomē: alieni appetēs/ ſui profuſus. Scō tpis amiſſioe qñ nullū tps ſigt: vt amās qui amore captus eſt. miſeri ſunt oēs amātes. Tertio cōparatione: vt amās amantiꝭ/ amātiſſim⁹. Quarto cōpoſitione: vt innocēs indoct⁹ qñ participiū cōponitur cū ꝓpone q̄ cū ꝟbū nō cōponitur. Quinto mutatione ſigti: vt amandus qñ ſigt non eū q̄ amabitur ſed eum qui eſt dignus amari: vt merito laudandus eſt Cicero q̄ mutatio etiā i participio actiui futuri aliqñ fit. Seneca de naturalib⁹ q̄ſtionib⁹ nullā quidē mentionē fecit cometarū nō ptermiſſurus ſi qd explorati apd illos ꝓperaſſet ptermiſſur⁹ dixit ꝓ eo qd eſt talia q̄ ptermitteret nec tps ſigt ſed q̄litatē hois ꝗ animi voluntatē. ¶ Sciendū aūt q̄ quo ꝓticipia preteriti tpis ꝓiūcta cū ꝟbis pñtis tpis preteritū tps ſignt vt lect⁹ eſt. Sic participia pñtis tpis ſi ꝓiungantur ꝟbis preteriti aut futuri tpis preteritū et futurū tēpus ſignificant: vt amans feci/ aduertēs audiam.

De aduerbiis.

Aduerbiū est pars oratiōis indeclinabilis q̄ adiecta ꝟbis participiis gerundiis vel supinis significationem eorum explanat.

Aduerbiū dr q̄ stat ad verbū. i. iuxta verbū.

¶ Aduerbio accidūt quatuor. Species/significatio/cōparatio/ꝫ figura.

¶ Species aduerbiorū sunt due. Primitiua: vt nuper/derīuatiua: vt nuperrime.

Derīuatiuorū species sunt decē: denominatiua/pronoiatiua/cōparatiua/suplatiua diminutiua verbalia simul ꝫ nomalia participialia aduerbialia ꝫ ꝓpositionalia. Denominatiua aduerbia sunt q̄ a nobus nascūtur hoc aūt aut a ꝓprijs nomīb⁹ nascuntur: vt a tullio tulliane: aut ab appellationibus vt a duro duriter aut a vocalibus: vt ab hostio hostiatim.

¶ Nomē aūt vnius appellatio multorū: vocabulū vero rerū est. Pronominatiua aduerbia sunt q̄ a pronoien nascūtur: vt ab ille et hic istic: ab ille ꝫ hic illic. Cōparatiua ꝫ suplatiua aduerbia sunt quotiēs appellationes a quib⁹ venīūt cōparātur: vt docte doctius doctissime. Et q̄n nō possunt oia aduerbia recte cōparari supplem⁹ cōparatiuū et suplatiuū cū his aduerbiis magis ꝫ maxime iūcto positiuo vt magis rite maxime. Diminuēdo aūt cū his aduerbiis minus ꝫ minimē vt minus rite minimē rite

Diminutiua aduerbia sunt que a primitiuo derīuātur: vt a tarde tardule: a tardius tardiuscule.

Uerbalia aduerbia sunt que a verbis nascūtur: vt a curro cursim/rapio raptim.

Uerbalia simul ꝫ nominalia sunt que a noie simul ꝫ a ꝟbo nascūtur: vt a pede ꝫ tēto pedetentim.

Participialia aduerbia sunt que a participiis siue participialib⁹ veniunt: vt a decens decenter.

Aduerbialia aduerbia sunt que ab aduerbiis nascūtur: vt a clām clāculum sepe septius. Prepositionalia aduerbia sunt q̄ a prepōnib⁹ venīūt: vt ab extra exterī⁹ ab ob ꝫ obiter signo statim et specialiter.

Que efferunt.

¶ Noia scōe declinationis formant aduerbia a dtō casu o in e mutato / vt a doctus docto docte. Sz ꝓtra hāc regulā multa septī⁹ vsurpauit autoritas quedā enī a dtō casu formāt aduerbia in o vt falso ledulo. quedā i er ꝫ i e/vt a duro duriter vt dure.

¶ Noia adiectiua tertie declinationis formāt aduerbia a dtō casu addita ter: vt a mollis molli molliter/audax audact audaciter vel audacter. Hinc tñ excipīūtur facilis qō format facile ꝓ faciliter/difficilis difficulter ꝓ difficiliter: participia ꝫ participiis similia mittentia dtm̄ singularē versa i in r/formant aduerbia: vt sapienti sapienter/prudēti prudenter: ois oino ꝓ omniter: insuper ter a trib⁹/quater a quatuor/aliter ab alius/a sublimis sublime sublimiter: obiter aūt tantisper parumper paulisper et id genus alia cōposita sunt.

¶ Hec aduerbia que sequūtur tam in er q̄ in e efferūtur.

Humane dure ferme large atq; benigne
Prosperiter pure vel abunde siue seuere
Atq; probe ignaue vel auare siue proterue
Festiueq; noue sic asperitur vel amice

¶ Propria noia scōe declinationis formāt aduerbia a casu ablatiuo o mutata in a ꝫ addita ne: vt a tullio/tulliane.

Quedā appellatiua prime declinationis formāt aduerbia a casu ablto assumpta tim: vt a regula regulatim/caterua caterватim.

Appellatiua scōe declinationis ab ablto hmōi aduerbia formant e mutata in a/ꝫ addita tim: vt ab hostio hostiatim: a viro tamen fit viritim/a furto furtim/a stricto strictim/a singulis singulatim vel sigillatim a primus primo primū primatim ab anno annuatim.

Appellatiua tertie declinationis formāt hmōi aduerbia ab ablto e/mutata in a/

De aduerbiis.

ꝝ tim assumpta: vt a grege gregatim/ab agmine agminatim / a capite capitatim.
¶ Appellatiua quarte declinationis formãt hmõi aduerbia ab ablõ u / mutata in im/vt a statu statim/singultu singultim/a raptu/raptim.
¶ Quedam noia prime declinationis formãt aduerbia ab ablõ casu a mutata in i/ꝝ tus addita: vt medulla medullitus.
¶ Quedam scõe declinationis in ablõ mutant o in i/ꝝ tus addita: vt a celo celitꝰ/ fundo funditus.
¶ Quedam tertie declinationis in ablõ mutant e i i/ꝝ tus assumpta: vt radice radicitus/stirpe stirpitus.
¶ Significatio aduerbii est qualitas q̃ per sigtũ vnũ aduerbiũ ab alio discernit.
¶ Significationes aduerbiorũ sunt multe aut eni loci aut tpis aut nũert. ꝛc. vt infra patebit.
¶ Aduerbia loci sunt hic illic istic hac quo qua vbi intꝰ ꝝ foras intro ꝝ foras obuiã.
¶ Aduerbia localia aut in loco sigñt aut de loco aut per locũ aut ad locũ aut versus locũ aut vsq; ad locũ.
Aduerbia sigñtia i loco sunt ista hic istic illic intus foris ibi ibidẽ alibi alicubi vsq; nusq; sicubi necubi nũcubi vbiq; vbicũq; superi⁹ inferus/ꝝ habẽt suũ quesitiuũ vbi
Ad hanc sigtionẽ referri possunt noia propria vrbiũ vel pagorꝫ sigñtia in loco aduerbialiter in gtõ siue dtõ posita: vt fui padue et carthagini.
Aduerbia sigñtia de loco sunt ista hinc illinc istinc inde aliunde sicunde necũde alicũde supne inferne vndiq; vtrimq;. hec habẽt suũ quesitiuũ vnde. Ad hanc sigtionem referri possunt noia propria vrbiũ vel pagorũ sigñtia de loco aduerbialiter in ablõ posita: vt venio roma.
Aduerbia sigñtia p locũ sunt ista hac illac istac alia aliqua illa ea siqua neq; quacũq; quauis/ vtraq; vtrauis. hec habẽt propriũ quesitiuũ qua. Ad hanc sigtionẽ referri possunt noia ꝓpria vrbiũ vel pagorꝫ sigñtia per locũ aduerbialiter in ablõ posita: vt transeo roma/ venio roma ꝝ nonnunq; i actõ cũ p ponũtur: vt venio p romam.
Aduerbia sigñtia ad locũ sunt ista huc illuc istuc intro foras vsq; nusq; eo eodẽ sic/ nequo alio aliquo vtroq; quouis quocũq;. hec hñt suũ q̃situũ quo. Ad hanc sigtionem referri possunt noia ꝓpria vrbiũ vel pagorũ sigñtia ad locũ aduerbialiter in actõ posita vt vado patauiam.
Aduerbia sigñtia versus locũ sunt ista horsum/ istorsum/ illorsum/ dextrorsum/ sinistrorsum deorsum retrorsum seorsum aliorsum nequorsum ꝛ vsus sursum vel sursum versus vtroq; versus quoq; versus: ꝝ hñt suũ quelitiuũ q̃rsum. Noia tam ꝓpria q̃ appellatiua sigñtia ꝛ vsus locũ p noibꝰ in actõ ponũtur postposita ꝛ vsus: vt vado romam versus locũ versus/ marcũ versus.
Aduerbia sigñtia vsq; ad locũ vt vsq; ad tpꝰ sunt ista: hactenꝰ hucusq; illucusq; vsq; nũc quonãusq; ꝝ hmõi. hec hñt suũ quelitiuũ quousq;. noia ꝓpria vrbiũ vel pagorũ sigñtia vsq; ad locũ pro noibꝰ in actõ ponũtur cũ vsq: vt vado vsq; romã.
¶ Sũt quedã aduerbia localia q̃ nõ ad vnã solã ꝛ ad varias sigtiones referri pñt vt pegre pone supra infra sup extra vltra citra: vt pegre trãsio/ pegre venio.
Que sunt aduerbia tpis: hodie nũc nuper heri cras aliqñ olim tũc cũ dũ tã sp mane modo vesperi tãtisper aliquãtisper interdũ. Que nũeri: semel bis ter quater nonies decies vicies mllies. Que ordinis: inde deinde deinceps denicꝫ demũ postea ꝑterea primũ primo scõo vicissim qõ ꝝ separandi est.
Que negãdi: haud neq; nõ minime ne vtiq; nequaq;.
Que affirmandi: etiam quinni profecto quippe certe scz.
Que optãdi: vtinã osi vt o et si pro vtinam.
Que concedendi: licet esto.
Que adulandi: sodes amabo.
Que iurãdi: edepol castor hercle medius fidius.
Que demõstrandi: en ecce eccum eccam.
Que interrogandi: cur quare quãobrẽ qd qui vtrũ num nõ numqd.
Que dubitandi: forsan forsitan fortassis fortasse.
Que prohibendi: ne.
Que euentus: forte fortuito.

De aduerbiis.

Que similitudinis: quasi sen tanq; vt velut velutisic sicut sicuti put ynde ac
Que vocandi: heus/chodum.
Que respondēdi: heu.
Que p̄ regādi: simul vna pariter cōmuniter.
Que elegendi: potius immo.
Que hortandi: eya age agite.
Que separādi: seorsum vicatim vtrimq; singulatim semote paulatim sensim.
Que qualitat; rbene pulchre oino care vāliter misere morose ppera expedite.
Que quātitatis: multū plus min⁹ parū satis nimiū nimis valde.
Que cōparādi: tam et q̄ magis et maxime.
Gradus cōparationis sunt tres: positiuus cōparatiu⁹ ⁊ suplatiuus.
Que sunt aduerbia positiui gradus: docte pulchre fortiter.
Que cōparatiui: doctius pulchrius fortius.
Que superlatiui: doctissime pulcherrime fortissime.
¶ Multa er p̄dicti aduerbiis: q; varia sīgnt sub variis specieb⁹ aduerbii locari pñt vt h; pōt ⁊ tpis esse aduerbiū ⁊ loci. ⁊ sic de multis aliis. ¶ Figure aduerbior; sunt tres: simplex vt diu huc/cōposita vt interdiu adhuc/decōposita q̄ a cōpositi; dernuātur: vt a benign⁹ benignit/a misericordia misericordit ab indocto indocte/ab effice efficaciter.

Intro foras verbis que signant ad loca motum
Coniungi poscunt: aliis iungas foris intus

¶ Int⁹ et foris intro ⁊ foras hoc interfunt: intro ⁊ foras iūgunt verbis aut participiis sīgntib⁹ motū ad locū: intus ⁊ foris iūgūtur ꝟbis aut participiis sīgntibus permanentiā aut motū in loco.
¶ Aduerbia loci possunt poni p̄ aduerbiis tpis sed non econuerso.

Dictio vocali finita vel s sibi subdit
Sepe ne p̄o nunquid e vel s sed demere debes

¶ E dictioni in vocali finienti aut s lītā terminā ti solet adiūgi ⁊ tūc nō sīgt ⁊ e vel s apocopat: vt mihi n. t. mihi ne/dixin. t. dixti ne: viden. t. vides ne/sensen. t. sensti ne. idq; apud Therentiū frequēti est. ¶ Nō ⁊ nū idē sīgnt sed hoc interfunt: qñ vero fit interrogatio per nō id verū ⁊ cristimo qō queri. Utrg. Nō ego te vidi damonis pessime capti: excipere. qñ vero fit interogatio p̄ nū supponitm⁹ id falsum qō queritur.

Affirmat nō p̄o nunquid querendo: negat nū
Non ego te vidi: num mea dicta negem

¶ Indies et quotidie hoc interfunt: indies semp ꝟbis incrementū sīgnti b⁹ ⁊ cōparatiuis iūgitur/quotidie vero istis et aliis.

Quotidie iungi que vis sibi verba reposcunt
Inq; dies medius gradus: incrementa q; signans

¶ Preterea insuper sīgt ⁊ preter eū eam id eos eas vel ea.
¶ Obuiā est aduerbiū ⁊ semp iūgitur ꝟbis motū ad locū sīgnti b⁹: vt venio tibi obuiā. obuio tibi q̄ sīnia multis aliis modis dici pōt: vt obuio tibi/obui⁹ sum tibi/obuium me tibi fero/obuiū fortuna me tibi obtulit/occurro tibi.
¶ Scz et videlicet videtur significare id qō certe sed fere p̄ quādā amaritudinem vel derisum. Interdū etiā sine ea interdū post relatiuū quō q̄dē poni solet nōnunq; ⁊ ante vel sine relatiuo vix tñ apud doctos reperies vulgo vsitatissimū modū cum ea q̄ cōfuse dicta sunt p̄ singula postea exponimus.
¶ Protin⁹ cōtinuo/⁊ statim preter superiorē sīgtionē q̄ est subito vel cito sīgnt etiā nō ideo qñ iungūtur negationi: vt nō cōtinuo furtum aliq̄s accusetur damnare eū iudex debet i. non ideo.
¶ Necesse ⁊ necessario hoc interfunt: necessario qōlibet sibi ꝟbū adiūgere pōt/necesse vero n ꝟbū substātiuū vt necessario omnes morimur: necesse est omnes mori

De coniunctionibus.

¶ Paulominus vna dictio.i.fere.vñ psalmista. Paulomin⁹ ꝓsum mauerũt me i terra. Paulo minus due dictiones.ang.(a lytell ere ſt)idem. Minuſti eũ paulo minus ab angelis.

¶ Dũ tria ſigt.tantũmodo/donec/ꝛ quãdiu:ꝛ qñq; quaſi ſyllabica adiectio eſt: vt adeſdũ/ehodũ/agedũ. Sed dũ ꝓ q̃diu indicatiuo ꝓ donec ꝓiũctiuo ſeruit. Minus aduerbiũ cõparatiui grad⁹ cũ poſitiuo ſine tunctũ facit ſigtũ ꝓtrarũ. Theren. Hoc nemo fuit minus ineptus.i.prudẽtior. min⁹ etiã pro nõ ponitur qñ iũgitur cũ ſim: vt ſim minus.i.ſi nõ ꝛ cũ quo: vt quominus.i.vt non.

¶ Quo ad ſigt quouſq;/quãdiu/qñ/ꝛ quantũ.

¶ Vſquequo penultima correpta ſigt vndiq; quãdiu donec ſimul ꝛ aliqñ.

¶ Simul ſigt pariter et poſtq̃.

Iſtec non ſolum non tantũ non modo poſcunt
Sed vel verumetiã iungi vel ſed quoq; poſt ſe
Quod minus eſt poniq; ꝓius: maiuſq; ſubire
Vt res non tantum: ſed ꝓ te animã quoq; fundã
Maius vult ꝓe ſe nedum minus et ſibi ſubdi
Vt vitam ꝓ te ne dum res fundere poſſum
Cumq; negãs iunctũ hꝭ ſtructura recipꝛoca fiet

¶ Nedũ ꝓ nõ ſolũ ponitur ſed nedũ nunq; vſurpatur niſi cũ de duob⁹ loq̃mur quorũ alterũ magis alterũ minus eſt ꝛ minori ſemp in poſteriori parte ꝓponit nõ ſolum in ꝓiori parte ponitur: vt nõ ſolũ vulnerauit patrẽ ſed etiã interfecit: dicendũ per nedũ patrẽ interfecit nedũ vulnerauit. Et qñ negatiuũ cũ hꝭ iũgitur recipꝛoca fiet cõſtructio ꝛ tũc mai⁹ precedet nõ ſolũ.q̃.ꝛ min⁹ ſeq̃tur: vt non ſolum nõ.

¶ Quã primũ ſigt celeriter ꝛ poſtulat vnũ ꝛbũ/cũ primũ/vbi primũ/ꝛ vt primũ. anglice(as ſowne as)duo ꝛba poſtulant.

¶ Modo ſumitur ꝓ aliqñ/pro ſolũ modo/ꝛ pro iam nunc.

Coniũctio eſt pars orationis indeclinabilis dictiones vel ſententias annectẽs.

Coniunctio dꝛa coniungendo: qꝛ vel dictiones vel ſententias ſimul coniungit.

¶ Coniunctioni accidũt tria. Poteſtas/figura/ꝛ ordo.

¶ Poteſtas ꝓiũctionis eſt qualitas que eius ſigtionem officiumq; in oratione oſtẽdit.

¶ Poteſtas ꝓiũctionis in decẽ et octo partes diuiſa eſt vt infra patebit.

Copulatiua eſt q̃ ſenſus et verba ꝓiũgit: vt diſertus et ſapiens fuit cicero.

Copulatiue ꝓiũctiones ſunt iſte etq;/atq;/at/ac/aſt/quoq;.

Diſiũctiua eſt q̃ q̃nis dictiones ꝓiũgat ſenſum tñ diſiũgit alterũ affirmans alterũ vero negãs vt tu es doct⁹ vel indoctus.

Diſiũctiue ꝓiũctiones ſunt iſte aut ve vel ne nec an neq; ſeu ſiue. Hec aũt i tres partes dumditur in ſubdiuictiuã dubitatiuã ꝛ interrogatiuã.

¶ Subdiuictiua eſt que licet vocẽ habeat diſiũctiue vtrũq; tñ eſſe ſigt: vel ſimul/vt alexander ſiue paris vel diſcrete: vt tota die legit vel ſcribit.

¶ Dubitatiua eſt que cũ nota diſiũctionis dubitationẽ ſignificat vt aut ꝓdeſt aut non.

¶ Interrogatiua eſt q̃ cũ nota diſiũctionis dubitationẽ cũ interrogatione ſignificat. Virgilius. Eloquar an ſileam.

Interrogatiue ꝓiũctiones ſunt iſte an ne necne anne/nonne.

¶ Expletiua q̃ ꝛ cõpletiua dꝛ eſt q̃ ornatus cauſa vel metri nulla ſignificatiõis neceſſitate ponitur: vt enim vero/dane.

¶ Expletiue vel cõpletiue ꝓiũctiones ſunt iſte quidẽ equidẽ vero aũt quoq; ſcz nimirum profecto hec aũt in duas partes diuiditur in approbatiuã ꝛ diſtributiuam

De coniunctionibus.

¶ Approbatiua est que rem approbat vel affirmat: vt equidem merui.
Distributiua est que diuersis diuersa distribuit: vt ego lego tu vero dormis.
¶ Electiua est que ex diuersis propositis aliquid elegi ostendit: vt diues volo esse magis q̄ pauper.
Electiue cōiunctiones sunt iste: q̄ ac ⁊ atq; quando sumuntur pro q̄.
¶ Aduersatiua est q̄ aduersum cōuenienti significat: vt q̄uis neges peccatū constat. Aduersatiue cōiunctiones sunt iste: sed tamē q̄ q̄ q̄uis etsi tametsi etiamsi ac verū et ceterum quando pro sed ponuntur.
¶ Abnegatiua vel excepta est que rē aliqua causa impeditā fieri nō posse ostendit: vt nisi adesses nichil comederem.
Abnegatiue vel exceptiue cōiunctiones sunt iste/ni/nisi/qñ/alioquin/preterq̄.
¶ Diminutiua est q̄ diminutionem significat: vt si non potes legere saltē scribe.
Diminutiue coniunctiones sunt iste: saltē/ne/nec/at aut/⁊ vel pro saltem.
¶ Causalis est que causam vel ordinē rei precedentis ad sequentem significat.
Causales ꝯiunctiones sunt iste/qua ꝓpter/qñ quippe/eni/etenim: nā/nāq;/quādo quidē/siquidē/quatenus/vt/q̄/ne/neu/neue/si/quum/⁊ qñ sumpta ꝓ q⁹. hec autem in quatuor partes diuiditur: in cōtinuatiuā/subcontinuatiuam/ adiunctiuā et effectiuam.
¶ Continuatiua q̄ et conditionalis ꝺr est que continuationē cū dubitatiōe (iuncta mdicatiuo) ostendit: vt si sternit dormit.
¶ Subcōtinuatiua est que causam continuationis nō cū dubitatione rerū essentiam ostendit: vt qui ambulat mouetur.
¶ Adiunctiua est q̄ sic esse vel non esse dubitans subiunctiuis adiūgitur: vt si veneris multa commoda feres.
¶ Effectiua est q̄ ex causa precedentē sīgt effectū: vt dom⁹ fortis est/nā ex ligno ⁊ lapide fidele constat. Hec tamen potest reduci ad subcontinuatiuam.
¶ Collectiua rationalis vel illatiua est que ex premisso sermone rationē ostēdit vt tu es homo ergo mortalis.
Collatiue rationales vel illatiue ꝯiūctiones sunt iste: ergo/ideo/igitur/itaq;/ꝓin proinde/quocirca/propterea/iccirco.
Q̄q; eadē cōiunctio ꝓ varia sua sīgtione modo illius mō alterius est potestatis.
¶ Figure cōiunctionū sūt due. Siplex: vt at/sz/eni. ꝯposita: vt atq;/sedeni/enuero
¶ Ordo ꝯiunctionū est qualitas que demonstrat q̄ preponi que ve subiūgi coniunctio debeat.
Ordo coniunctionis est triplex. Prepositiuus/subiunctiuus/et communis:
Prepositiuus ordo est in quo coniunctiones precedunt ea que coniungunt.
Coniunctiones ordinis prepositiui sunt iste: at/ac/ast/sed/atq;/aut/vel/ne/neq;/ceterū/enuero/verū/si/quin/quatinus/sin/seu/siue/ni/nisi/⁊ nam.
Subiūctiuus ordo est in quo postponuntur coniunctiones istis que coniungunt.
Coniūctiones ordinis subiunctiue sunt iste: q̄/vt/ne/aūt/quidē/quoq;/verū/⁊ eni
Communis ordo est in quo nūc preponitur nunc postponitur coniunctio.
Coniunctiones ordinis communis sunt relique omnes.
¶ Et ponitur quinq; modis. Primo mō copulatiue: vt homo ⁊ animal. Secō ornatus causa ponitur: vt ⁊ fortis ⁊ prudēs fuit cesar. Tertio disiūctiue: vt legere ⁊ nō intelligere est negligere. Quarto successiue: vt bibit ⁊ comedit. Itē Jesus sedebat sup pullū ⁊ sup asinā. i. aliq̄n sup pullū ⁊ aliq̄n sup asinā. Quinto expositiue ꝓ id est Quidā. hāc de⁹ et litē meliori natura diremit. i. meliori natura. Itē multifariā multisq; modis q̄ ꝓ id est ponit: et est figura Eperegesis qñ dictio vel ōro sequēs exponit precedentē: vñ Ebbardus. Est eperegesis exponens dicta priora.
Coniūctio copulatiua tribus modis discopulat. Primo mō qñ dictiones copulā claudētes eandē cōstruendi rationē nō habēt: vt hic liber est meus et fratris mei Cicero erat eloquēs ⁊ magni ingenij. Secō qñ sequitur dictionē varios casus exigētē: vt tu es dignus laudis ⁊ premio. Tertio qñ mediat inter duo nola locoq; diuersi numeri aut declinationis: vt cicero floruit rome et athenis.

Ordinis et medij: semper est post positiui.

Encletice voces q̄ pro et/ne pro an/veq; pro vel.

Octo par. Whittin. C. j.

De coniunctionibus.

Scribi et proferri cum vocibus immediate
Preiunctis debent simul vltima syllaba vocis
Que preit is a tui debent ipseq grauari.

¶ Et q hoc intersunt penes ordinē. Nā et interponitur: q vero postponit cum sit vox enclitica et facit syllabam precedentē acui et seipsam grauari.
¶ Cōiunctiones enclitice sunt tres: q p q/ne pro an/ve pro vel. q pferunt immediate cū dictionib⁹ precedētibus tanq̄ syllabice adiectiones. vt tuq/tunc/tuue.

Ac simul atq notat quā post secus ac alioꝛsum.
Post aliter: medioq gradus generis quoq neutri.

¶ Ac et atq qñ ponūtur post aliter alioꝛsum vel secus: accipiūtur pro q̄: vt aliter est ac dicis. Virgilius. Haud secus ac iussi faciunt q sepe post comparatiuos gradus neutrius generis.

Dic vel pro q̄uis etiam saltem quoq siue.

¶ Vel sumitur pro etiam/pro saltem/pro siue/et q̄uis.

Ne signat valde/vel certe/non/simul vt non
Cum signat nunquid/vox est enclitica semper.

¶ Ne ponitur p certe. Therētius. Ne iste haud mecum sentit. Pro non qñ iungitur imperatiuo modo: vt ne pete firmatas pacis dissoluere leges. Pro vt nō: vel q nō: vt oro ne faciat. Q̄q interrogatiue ponit pro an: q tunc semp postponitur enclitice: vt tūc ille eneas: q est imperatiuus huius verbi neo/es. Ponitur etiam pro valde. Therētius. Facūt ne intelligēdo vt nichil intelligant: hoc valde q curiose intelligendo.
¶ Ne dubitatiue siue interrogatiue ponit cū nec p̄decēte: vt sic facia nec ne ignoro: pro an non. sed an superuacue tunc additur: sic ignoro an faciam necne.

Nec neq quū gemine verbū plurale reposcunt.

¶ Nec et neq cū duob⁹ suppositis singularibus gemmate verbū exigūt pluralē. Therētius in adelphis. Hec si neq ego neq fecimus non sinit egestas facere nos
¶ An interrogatiue frequēter ponitur: quandoq tamē dubitatiue: vt dubito an viuat an mortuus sit.

Quam signat quantum gradui iunctū positiuo.
Atq superlato valde/in quando sequantur.
Hec possum valeo queo tunc quātum quia signat.

¶ Quā tūc tū positiuis quātū sign. Q̄n aūt iūgitur superlatiuis idem est q̄ valde nisi sequat aliq̄ istorū verbor̄ possum/valeo/aut queo: q tunc q̄ sign quantū: vt q̄ breuissime potero sic iam rescribi.

Quin etiam signat/qui non/cur non/simul ⁊ non.

¶ Quin trifariā accipitur. Primo pro quinetiā siue atq etiā idq fere cū indicatiuo. Secō pro vt nō vel qui non vel quo minus: q id cū substantiuo. Tertio p cur non id aūt interrogatiue q cum indicatiuo.

Si pro vtinam sumas pro non sic pro quia q̄uis
Finito seruit si certum quando notabit
Incertum: signans coniunctiuum sibi possit
Si prius exposcit: sui posteriusq locari.

¶ Si sumit pro nō/pro qr/p q̄uis/q p vtinā. Si qñ ponitur dubitatiue cōiectiuo seruit/qñ vero non indicatiuo. Si q sin hoc intersunt. Si priori orationi iungitur sin autem posteriori.

De prepositionibus.

¶ Siquidem.i. si certe.siquidem.i.quia.

Etsi tam(qz)etsi q̃q̃ q̃uis licet vsu
Distant illo modo primo tria iunge priora
Principio et libri sententie epistole be
Postposita interdum a nichilo pendere reperta
Postpont semper duo posteriora reposcunt
Et conuunctiuum raroqz modũ sibi primum.

¶ Quãq̃/etsi/tametsi/prime clausule semp iungi postulãt:ꝛ vt plurimũ indicatiuo seruiũt/licet ꝛ q̃uis primas refugiũt clausulas/indicatiuoqz rarissime seruiũt.

Disiunctiua secat sensus:iungit quoqz voces

¶ Conuunctiones disiunctiue voces iungunt/sententias vero disiungunt.

¶ Porro significat quidem/significat postea ꝛ tunc aduerbia scit.

Seu pro vel petit s.pro sicut scribito per c.

¶ Seu s/scriptũ vel significat.ceu c/scriptũ sicut ꝛ aduerbium similitudinis est.

¶ Neu ꝛ neue sign̄t vt non. Virg. Neu populũ antiqua sub lege tueri. Ouidi⁹. Ne ue operis famam posse deleri vetusti.

¶ Ceterũ ꝛ verũ noia conuunctionaliter posita sunt ꝑ sed/vteriũ nomẽ pro ꝓiunctione interrogatiua etiam ponitur.

Ita aduerbiũ affirmandi est ꝛ aduerbiũ similitudinis/ꝛ conuunctio rationalis.

Quippe relatiuo:qui pulchre iungitur et quum.

¶ Quippe eleganter iũgitur huic relatiuo qui que quod/ꝛ huic aduerbio quum vt quippe qui quippe quum.

Ni nisi preterq̃ similes connectere casus
Assoleant:preter quartum semper sibi poscit.

¶ Nisi preterq̃ ꝛ preter hoc intersunt/nisi ꝛ preterq̃ opulat casus/preter vero accusatiuum postulat.

DRepositio est pars oratiõis indeclinabilis que aliis partibus orationis in appositione vel in compositione ferme preponitur.

¶ Prepositio dicta preponẽdo/quia ceteris partibus orationis suum est preponi/preter tenus que nunqz in appositione nec in cõpositione preposita inuenitur.

Prepositioni accidunt tria. Regimen/casus/figura/et ordo.

Regimen casus est prepositionis natura q̃ in appositione/vel in cõpositione casibus discernuit. Iste tamen prepositiões inseparabiles/am/di/dis/re/se/con:inde excipiuntur.

¶ Regimẽ prepositiõis est triplex. Nã prepositionũ/alie solũ actiũ/alie solũ ablatiuum/alie nunc actiũ nũc ablatiuum regunt.

¶ Prepositiões q̃ solũ actiũ regunt sunt iste:ad/apud/ante/aduersum/aduersus/cis/citra/circũ/circa/contra/erga/exter/extra/infra / inter/intra/iuxta/ob/pone/per/ppe/propter/scõm/post/trans/vltra/supra/preter/circiter/vsqz/versus/secꝰ/penes/pridie/et postridie.

Prepositiones q̃ solum ablatiũ regunt sunt iste:a/ab/abs/cũ/coram/clam/de/e/ex/pro/pre/palam/sine/absqz tenus.

Prepositiones que nunc accusatiuũ regunt nũc ablatiuũ sunt iste:in/sub/super/et subter.

In/sub/super/et subter/qñ iungũtur verbis aut participijs sign̄tibus motũ ad locum accusatiuũ/qñ vero aliis ablatiuis iunguntur.

Super cum contignatione plerumqz vult actiũ aliter ablatiũ.

Prepositionũ alie sunt semp sepabiles/alie semp inseparabiles/alie vero cõmunes

De prepositionibus.

Prepositiones sp separabiles sunt iste:apō/penes/fm/absq:sine cū q̄busdā aliis.
Prepositiōes sp inseparabiles sunt iste:am/di/dis/re/se/cō.
Relique nunc separabiles nunc inseparabiles muenuntur.
¶ Figura prepositionis est duplex.Simplex:vt a composita vt absq.
¶ Ordo prepositiōis est qualitas que demonstrat q̄ preponi que ve supponi prepositio debeat.
Ordo prepositionis est triplex.Prepositiuus/subiunctiuus/et communis.
Prepositiuus ordo est in quo prepositio suo casuali preponitur.
Subiunctiuus ordo est in quo prepositio suo casuali postponitur.
Communis ordo est in quo prepositio nunc preponitur nunc postponitur.
Ordinis subiūctiui sunt iste:versus/vsq̄/tenus/fm/absq̄/sine:cū quibusdā aliis.
¶ Cū ordinis est cōmunis.Cetere vero(nisi contra accident aliq̄ licentia poetica) sunt ordinis prepositiui.
¶ Cum postponit ablatiuis istos pronominū.We/te/se/nobis/et vobis:vel ablatiuo huius relatiui qui/que/quod.
¶ Quā vim hꝫ prepositio in compositione:aut cōplet vt preclarus:aut mutat vt pius/impius:aut minuit sīgtū:vt tristis subtristis:aliq̄n tamē posita prepositiōe in compositione pro simplice ponitur.
¶ Si due prepositiones casualē precedāt posterior casum reget:vt vini de vitra mare/de post ferentes accepit eum.

Post positum sexto iūgas tenus et gtō (Perotꝰ)
Qui rerū est geminū sic singulariter carenti.

¶ Tenus cum ablto cōstruitur:vt in illo Virgiliano.Summa tenus attigit ore. Et cū genitiuo plurali qui est rerū geminarū.Virg.Et rerū tenus a mēte pales rea pendent.Uel noim carentium singulari numero:vt athenarum tenus. Quidam tamē dicunt illum genitiuum poni loco ablatiui more grecorum qui carent ablatiuo.
¶ Tenus sīgt vsq̄ ad:vt collo tenus.i.vsq̄ ad collū:aurū.i.vsq̄ ad aures. Were prepositiōes q̄ aduerbia hoc intersunt.Were prepōnes sunt ille q̄ casib⁹ seruiunt q̄ sine illis in appositione.i.extra cōpositionem cōgrue poni non pñt.vt ad de.
¶ Aduerbia casualia sunt q̄ etiā casib⁹ more prepositionū seruiunt q̄ sine casibus posita aduerbia sunt:vt pone subit comunx coram data copia fandi.

A significat iuxta contra pro preter apudq̄
Circiter et propter post valde et comparat vsq̄.

¶ Ad sumit pro iuxta:vt habitat ad flumina hoc est iuxta flumina.Pro aduersus vt ad in aduersor.Pro cōtra vt ad hostes pugnat.i.cōtra hostes. Pro circiter:vt ad tria millia.i.circiter tria millia.Pro ppter:vt ad q̄d venisti.i.propter q̄d.Pro p:vt ad ipsa.i.pro ipsa.Pro valde:vt in admiror.Et pro in comparatiōe:vt nichil est ad fratrem.i.in uncomparatione fratris.

Signat apud iunctum personis cum inq̄ aliquādo
In signat iunctum cū nominibusq̄ locorum.

¶ Apud aliq̄n sumit pro in/a pro cū.Pro in q̄n iūgitur nominib⁹ locorū:vt apud forū.i.in foro.Pro cū q̄n psonis iungitur:vt apud magistrū.i.cū magistro.Et nō nunq̄ iunctum cū personis significat:vt apud therentiū pro in therentio.

Ante locum tempus personam significanti.
Pre iungas:sed persone tantummodo coram.
Pre signat propter necnon quandoq̄ preesse.
Omnibus adde palam/iungas genus id reliquisq̄
Aduerbi in morem:pone interdum sine casu.

De prepositionibus.

¶ Ante/corã/pre/ꝛ palam hoc interſunt:ante preponitur nobus ſignificãtibus locũ ipſo aut perſonã:corã vero tm̃ perſonis:pre aliqñ notat cauſam vt pre dolore.i.ppter dolorẽ:aliqñ preeminẽtiã vt pre ceteris pre alijs.palã vero ſigno vnius rei:ali preponitur vt palã oibus ꝛ aliqñ ꝓfertur ſine aliqua caſuali vt dic palam.

Cis ſi uiſ aut montis prꝛpꝛijs dato:citra alijſq;.

Interdum ponas oꝛnate pꝛo ſiue citra.

¶ Cis et circa hoc interſunt:cis ſemper iũgitur nobus ꝓpꝛijs ſtationiꝫ aut montium:citra vero alijs.

Nominibus iungas aut tempoꝛis aut numeroꝛum

Circiter/eſt alijs circum circa ve quibuſuis.

¶ Circiter circũ ꝛ circa hoc interſunt:circiter iũgitur nobus numeroꝝ aut temporis:circum ꝛ circa vero alijs.

M perdit circum vocalis quando ſequatur

Conſona cum ſequitur circum tunc m retinebit

M mutatur in n quotiens ſequitur c d q t.

¶ Circũ qñ cõponitur cũ dictiõe incipiente a vocali m abijcitur vt circueo circumactus circumuentus circumornatus:ſi vero cũ dictione incipiente a conſonante ꝓponat m manet integrum niſi c/d/q/vel t/ſequatur tunc m mutatur in n.

Aduerſum aduerſus contra erga in diuidit vſus

Erga ſume bonam in partem/contraq; malã:ſed

Aduerſum aduerſus in ſumas in vtramq;.

¶ Aduerſum aduerſus cõtra erga ꝛ in.idem ſignt vſu tm̃ ſic differũt. Erga enim ſemp in bonã partẽ ſumitur.Contra in malã partẽ. Aduerſus aduerſum tam in bonã partẽ q̃ in malum ſumi poſſunt.

¶ Extra ponit aliquando pro preter.Therẽtius in phormione.Neq; cognat⁹ extra vnam ancillulam quiſq; aderat.extra.i.preter.

Ob ſignat ꝓpter quum ſumitur appoſitiue

Sed ſignat contra vel circum in compoſitura

Et veteres legimus pro ad poſuiſſe vt obire.

¶ Ob in appoſitione ſignificat ꝓpter.Virg.Cuius ob auſpiciũ infaſtum moteſq; ſiniſtros:in cõpoſitione vero cõtra vel circũ ſignificat:vt obambulo occurro.

Per ſignat valde quotiens cum noñe iunctum eſt.

Signat cum verbo iunctum vel participante

Ad finem ſine in toto producere quicq;

Appoſitum ꝓpter ſignat ſic per medium q;.

¶ Per in cõpoſitiõe tũctũ cũ nob⁹ ſignificat idẽ qđ valde cũ verbis aut pticipijs finire ſignificat ꝛ interdũ pro ꝓpter ſumit:vt apud Therẽtiũ.Neq; pet ãtẽ tamẽ potuerat:ꝛ per aliquando ſumitur primatiue vt perfidus.

Nunc poſt nunc iuxta nunc pro notat inq; ſecũdum.

¶ Scõm multa ſignificat:primo ſignificat poſt:vt ſcõm platonẽ loquor:ſcõm pithagoꝛã diſputo:aliqñ ſignificat iuxta.Virg.Dulcib⁹ ille quidẽ illecebris ꝛ plena ſcõm flammã accepit vulnus ſecundum aurem.i.iuxta aurem:ſumitur etiã q;q; pro ꝓpt ſcõm te litem do:ſecundum me iudica.i.pro me te:ſecũdum ꝓ in etiã poꝛitur.Cicero ſecundum quietem viſus eſt repente.i.in quiete.

De prepositionibus.

Trans in compositis perdit nichil: his nisi demptis
Trano traijcio trabea et traducere trado.

¶ Trans in cōpositione manet integrū q̄nq̄ dictionib⁹ acceptis trans as traijcio cis. trado/as. traduco/cis. ⁊ hec trabea. i. vestis regalis de trans et beo as.

Preter compositum verbo iuxta notat/atq̄
Calibus appositum signat nisi vel sine contra.

¶ Preter cōpositū significat iuxta vt preterfluit: preter ⁊ sine et q̄nq̄ contra significant. Therētius. vt preter cunctū morē atq̄ legē ⁊ sui voluntatē patris tamē hāc habere studeat cum summo prebo.

Pro signat propter simul in iuxta atq̄ secundum.

¶ Pro sumitur p in vt sedens pro tribunali. i. in tribunali: pro ppter: vt pro precibus: p iuxta vel scōm vt pro viribus: pro valde: vt in promerior.

Preq̄ notat propter pre comparat et notat ante

¶ Pre aliq̄ sumitur p valde anglice (out taken) vt predites (out taken ryche) et interdū p ante: vt pre ceteris amaui. i. ante alios: aliquando vero pro in cōparatione. Therētius. hic illum pre me cōtempsi. i. in comparatione ad mei interdum p ab vel ppter vt nō possum dormire pre dolore dentium. i. ob vel ppter dolorez dentium.

Nominibus propriis iunctum postponitur vsq̄.
Appelatiuis iunctum preponitur vsq̄.

¶ Usq̄ iunctū nob⁹ appellatiuis preponunt casuali: vt vsq̄ ad monasterīū: vsq̄ aūt iunctū nobis ciuitatū vel vrbium semper postponitur casuali: vt londoniaꝫ vsq̄ (vp to london) couentriam vsq̄.

Appositum notat insuper contra vsq̄ ad ⁊ intra.
Pro erga cōpositum non valde intra ad quoq̄ cōtra.

¶ In sumitur p valde vt apō Therētiū. incuru⁹. i. valde curuus: p nō aut priuatiue vt inustus. i. nō iustus imprudēs. i. non prudens: pro inter vt medijsq̄ in mil libus ardet. i. inter millia. pro contra: vt in hostes. pro ad vt in os dicam. i. ad os p pro vt in monumētum dedi. i. pro monumento: ⁊ aliquando sīgt ad locum in loco ad personam et in persona.

Sub notat ante supra prope in necnon per ad infra
Compositumq̄ super nunc aufert diminuit nunc.

¶ Sub sumitur p supra vt ter flumina subiecta reluxit: pro infra vt subiecit caudam: pro ppe vt deinde sub ipso ecce volat: pro in vt sub ingenti templo: pro ante vt sub luce: pro per vt sub noctē cura recursat et aliq̄ sīgt ad locū vt potesq̄ sub ipsos: aliq̄n in loco sub luce maligna: ⁊ in compositione mō localem vim retinet: vt subduco/mō diminutiua vt subrideo.

Ista super signat de valde desuper atq̄.
Insuper atq̄ supra superest pro signat et vltra.

¶ Super similiter p de vt multa super priamo rogitās. p pro vt nil super imperio moneor: p insuper vt ecce super meste magna diomedis ab vrbe: pro desuper vt sup vallo pspectans troies. pro superest vt neq̄ eni fuga super vlla pericli/et pro vltra vt super garramantas et indos bibi satis superq̄.

Ex ab e simul a de sensu non variantur.
Sed varie iungantur enim tūc dicimus ab cum.

De interiectionis.

Dictio que sequitur quando incipit l/r/s/aut i. Abs tunc dicatur t/q/si quando sequatur Prepones alijs ex eqz sonantibus a de.

¶ An significat circum vt amplector. i. circumplector.

¶ Di significationē hz separatinā ⁊ iungitur dictionibus a cōsonantibus incipiē-tibus preter c/p/e/t/vel i/consonantem.

¶ Dis significationē habet separatiuā vt dispono discedo ⁊ iligit dictionib⁹ s/c/p/s/t/vel i/cōsonante incipientibus vt discedo dispono dissentio distrahz dissungo f/vero sequente mutatur in eam vt differo.

¶ Re sigt retro a quo per apocopen videtur factum vt respicio.

¶ Se significatione hz separatiuā vt seduco ⁊ abnegatiuā vt securus. i. sine cura.

¶ Con significat simul vt compono comparo.

Interiectio est pars oratiōis indeclinabilis interiecta alijs partibus orationis ad exprimendos animi effectus.

¶ Interiectio dr ab interiacēdo qr alijs oratiōis partib⁹ est interiecta.

¶ Interiectioni accidit vnum potestas vel significatio.

¶ Potestas vel significatio interiectionis est qualitas q̄ mētis passionē ostendit.

¶ Potestates seu significatiōes interiectionū sunt varie alie sunt gaudētes q̄ animi letiam significāt vt euax euge ha ha he. Alie dolentis que luctū vel dolorē significāt vt heu eheu. Alie timētis que panorem vel timiditatem significāt at ac. Alie admirātis q̄ animi admirationē significant vt pape. Alie deridentis q̄ versum significant vt hui. Alie indignationis. i. trascētis que animi indignationē seu tram significāt vah. Alie exclamātis que effectum animi ad exclamationē signt vt ho/cho. Alie execrātis que execrationē significāt: vt veh malum multo malo.

¶ Quia eadē vox interiectionis varios affectus significare potest sub varijs specieb⁹ interiectiōis inuenit vt ah gaudētis dolētis ⁊ timētis interiectio esse pōt.

¶ Multe partes orationis interiectue poni solent nomē p̄ se vt malū infandum nomē cū prepositione vt prohnephas prohpudor pronomen cū adiectiuo/vt me miserū: aliqñ integra oratio nō solum latina sed etiā vernacula vt proh deū atqz holem fidem. A thesu mercy/a good lorde. ⁊c.

¶ Explicit Libellus octo partiū Roberti whittintoni Lichfeldiensis Artium magistri. Lōdoni impressus p̄ me Wynādum de worde in vico anglice nūcupato (the Fletestrete) in intersignio solis cōmorātem.

W X C